

STRATEGIA WDRAŻANIA PROJEKTU INNOWACYJNEGO TESTUJĄCEGO

„ŚWIAT DOBREJ PRZYSZŁOŚCI ”

**REALIZOWANEGO PRZEZ
FUNDACJĘ INICJATYW MENEDŻERSKICH
W LUBLINIE**

Temat: Poszukiwanie metod wczesnej interwencji socjalnej i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu dzieci i młodzieży

Nr umowy o dofinansowanie : POKL.07.02.02-06-104/10-00

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	str. 3
UZASADNIENIE	str. 4
CEL WPROWADZENIA INNOWACJI	str. 25
OPIS INNOWACJI – OPIS PRODUKTU FINALNEGO	str. 29
PLAN DZIAŁAŃ W PROCESIE TESTOWANIA PRODUKTU FINALNEGO	str. 49
SPOSÓB SPRAWDZENIA CZY INNOWACJA DZIAŁA	str. 54
STRATEGIA UPOWSZECZNIANIA	str. 59
STRATEGIA WŁĄCZANIA DO GŁÓWNEGO NURTU POLITYKI	str. 63
KAMIENIE MIŁOWE DRUGIEGO ETAPU PROJEKTU	str. 67
ANALIZA RYZYKA	str. 68
PODRĘCZNIK „ŚWIAT DOBREJ PRZYSZŁOŚCI. INNOWACYJNE NARZĘDZIA I METODY PRACY WYCHOWAWCZEJ” WRAZ Z ZAŁĄCZNIKAMI	

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

WPROWADZENIE

Projekt dotyczy opracowania i wdrożenia nowatorskiej metody resocjalizacji i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu wychowanków z domów dziecka z województwa lubelskiego z rodzin, w których panowała przemoc bądź uzależnienie od alkoholu czy substancji psychoaktywnych.

Projekt realizowany jest przez Fundację Inicjatyw Menedżerskich – instytucję prowadzącą w kraju i za granicą działalność szkoleniową, konsultingową i badawczą w zakresie m.in. wdrażania nowatorskich rozwiązań w instytucjach trzech sektorów.

Realizujemy wiele projektów skierowanych do różnych grup społecznych, nierzadko de faworyzowanych w życiu społecznym i zawodowym, np. długotrwale bezrobotne kobiety, osoby niepełnosprawne z zaburzeniami psychicznymi, osoby nieaktywne zawodowo po 50 roku życia, tzw. "trudna młodzież".

Posiadamy doświadczenie w testowaniu produktów finalnych w ramach projektów innowacyjnych testujących współfinansowanych z Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego (Priorytet V i VI).

Koncepcja proponowanej metody resocjalizacji i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu powstała przy ścisłej współpracy kadry kierowniczej i wychowawców domów dziecka z Lubelszczyzny, współtworzyli ją także psycholodzy, socjolodzy i specjaliści ds. rozwoju zasobów ludzkich.

Główni autorzy produktu finalnego to pracownicy naukowcy Zakładu Psychologii Wychowawczej i Psychologii Rodzinnej UMCS, biegła sądowa w zakresie psychologii, eksperci i autorzy licznych publikacji dotyczących pomocy na rzecz młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym, eksperci w dziedzinie mentoringu i tutoring, autorzy koncepcji projektów innowacyjnych testujących, współautorzy produktów finalnych w ramach projektów innowacyjnych testujących (Priorytet V, VI POKL).

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

1. UZASADNIENIE

1.1. Diagnoza przedprojektowa

Innowacja jest odpowiedzią na potrzeby wynikające z konieczności poszukiwania, opracowania i wdrożenia nowych, ulepszonych i efektywnych metod interwencji socjalnej w stosunku do wychowanków domów dziecka, które powodowałyby zmniejszenie negatywnych skutków pobytu w placówce i pozwalałyby na normalny start w dorosłe życie.

Wg danych GUS 2008 na obszarze województwa lubelskiego funkcjonowało 35 placówek opiekuńczo-wychowawczych, z ich wsparcia korzystały 2033 osoby. 3% wychowanków tych placówek to sieroty naturalne, aż 69% dzieci wywodziło się z rodzin patologicznych i trafiło tam z powodu krzywdzenia i zaniedbania. Jak wynika z literatury fachowej oraz badań własnych wnioskodawcy (wieloaspektowa obserwacja funkcjonowania lubelskich domów dziecka), specyfika funkcjonowania domów dziecka opiera się na zapewnieniu dziecku opieki, właściwych warunków życiowych i zaspokajaniu potrzeb biologicznych, psychicznych i społecznych. Obecnie metoda wychowawcza oparta jest na zbiorowości i koszarowości życia. Dom dziecka funkcjonuje wg ustalonego rytmu: pobudka, mycie, sprzątanie, szkoła, posiłki, spanie i właściwie nic więcej (J. Chmiel, *Psychologiczna sytuacja dziecka w placówce opieki całkownej i opracowanie własne*). W procesie wychowawczym dominuje więc formalny porządek, a nie zindywidualizowane i kompleksowe podejście do dziecka, które pozwoliłoby na w miarę właściwy rozwój emocjonalny, przygotowanie do życia i przeciwdziałanie marginalizacji tych osób, a wychowawcy pracują od lat według sztamowych metod, co jest powodem wypalenia zawodowego. Co prawda z dziećmi pracuje psycholog i doradca zawodowy, ale są to działania pojedyncze, od potrzeby do potrzeby, nie mające charakteru cyklicznego, są nieusystematyzowane i stanowią przysłowiową "kroplę w morzu potrzeb". Chcielibyśmy zwrócić uwagę na fakt, iż w polskich domach dziecka nie są stosowane innowacyjne metody wychowawcze także z powodu braku wiedzy i umiejętności w tym zakresie. Wychowawcy –

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

bardzo zaangażowani w swoją pracę – nie mają wiedzy i doświadczenia w stosowaniu innych narzędzi wychowawczych.

Zważywszy na fakt, iż pobyt każdego dziecka w takiej placówce rzutuje na jego psychikę oraz to, iż większość wychowanków to dzieci z rodzin patologicznych, w których brakowało ciepła, zainteresowania i dobrych wzorców zachowań, podejście do procesu wychowawczego musi się zmienić. W innym przypadku osoby takie zawsze naznaczone będą "znamionami inności", niskim poczuciem wartości i skazane na przegraną w dalszym życiu rodzinnym i zawodowym. Może to w konsekwencji prowadzić do wykluczenia społecznego.

W konsekwencji powyższych analiz oraz wieloletniego doświadczenia projektodawcy w obszarze opracowania i implementacji rozwiązań o charakterze nowatorskim powstała koncepcja zindywidualizowanej i wielopłaszczyznowej metody wychowawczej, która zostanie wdrożona w placówkach opiekuńczo-wychowawczych.

1.2. Diagnoza przeprowadzona w trakcie realizacji I etapu projektu

Celem pogłębionej analizy przeprowadzonej w trakcie pierwszego etapu realizacji projektu było:

- uzyskanie odpowiedzi na pytanie dotyczące skali sieroctwa, jakości funkcjonowania domów dziecka oraz jakości i charakteru procesu wychowawczego
- uzyskanie odpowiedzi na pytanie dlaczego dotychczas stosowane metody wychowawcze w obszarze wczesnej interwencji socjalnej były niewystarczająco skuteczne
- uzyskanie odpowiedzi na pytanie jakie zmiany zaszły w omawianej sytuacji problemowej od momentu przeprowadzenia diagnozy przedprojektowej do zakończenia diagnozy pogłębionej
- uzyskanie odpowiedzi na pytanie dlaczego proponowana metoda przyczyni się do bardziej skutecznej efektywnej pracy na rzecz przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu i usamodzielnieniu się wychowanków domów dziecka

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Pogłębiona diagnoza została przeprowadzona w okresie 1.05.2011 do 30.06.2011. w skali makro (cała Polska) i w skali mikro (województwo lubelskie, z uwzględnieniem placówek opiekuńczo-wychowawczych, które będą brały udział w testowaniu).

1.2.1 Metodologia i źródła badań

Diagnoza służąca zdobywaniu informacji umożliwiających udzielenie wyczerpujących odpowiedzi na cztery główne cele badania oparta była na jakościowym modelu badawczym typowym dla teorii ugruntowanej w danych. Zgodnie z tym podejściem metodologicznym, w sporządzeniu raportu diagnostycznego, wykorzystano:

a. **metodę typu - desk research**, prowadzoną w oparciu o dane zastane, co umożliwiło:

triangulację metod badawczych. W przygotowaniu pogłębionej diagnozy wykorzystano:

Analizę danych Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, Ministerstwa Edukacji Narodowej, ROPS, rocznych sprawozdań z działalności placówek socjalizacyjnych;

Analizę dokumentów domów dziecka;

Analizę opinii psychologiczno-pedagogicznych dotyczących wychowanków;

Analizę dokumentacji sądowej. Analizę danych uzyskanych w grupach fokusowych- wychowawców, pedagogów i psychologów placówek socjalizacyjnych, wielofunkcyjnych i interwencyjnych województwa lubelskiego.

triangulację perspektyw czasowych - badanie diagnostyczne oparte o dane ukazujące dynamikę zmian w funkcjonowaniu domów dziecka i sytuacji wychowanków w ostatnich latach, ze szczególnym uwzględnieniem danych za 2009-2011.

triangulację perspektyw badawczych – ewaluacja przeprowadzona przez zespół doświadczonych badaczy: praktyków zajmujących się diagnozowaniem sytuacji wychowawczej i rodzinnej dzieci-wychowanków domów dziecka oraz naukowców zajmujących się prowadzeniem badań i analiz dotyczących procesów wychowawczych, co pozwoliło uzyskać szeroki obraz przedmiotu badania.

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Przy opracowaniu diagnozy wykorzystano:

Bielecka A. (2003). *Koncepcja pedagogiczna Domu Młodzieży SOS w Lublinie*. Lublin, Stowarzyszenie SOS Wioski Dziecięce.

Gaś Z., B. (2001). *Doskonalący się nauczyciel*. Lublin, Wydawnictwo UMCS.

Januczur E., Kowalski W., Puchalski L. (red.) (2001). *Projekt Radzę sobie. Przygotowanie młodzieży do usamodzielnienia*. Lublin, Stowarzyszenie SOS Wioski Dziecięce.

Juros A., Biały A., (2010). *Lepsze jutro. Diagnoza sytuacji osób opuszczających rodziny zastępcze i placówki opiekuńczo-wychowawcze na Lubelszczyźnie*. Lublin, Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej.

Korzeniewska A. (2009) *Sprawozdanie z działalności wielofunkcyjnej placówki opiekuńczo – wychowawczej w Kijanach za rok 2009*. Maszynopis.

Korzeniowska A., (2010). *Sprawozdanie z działalności wielofunkcyjnej placówki opiekuńczo – wychowawczej w Kijanach za rok 2010*. Maszynopis.

Kowalski W. (2001). *Koncepcja opieki nad młodzieżą Stowarzyszenia SOS Wioski Dziecięce w Polsce*. Lublin, Stowarzyszenie SOS Wioski Dziecięce.

Kozak S. (2010). *Patologia eurosieroctwa w Polsce: skutki migracji zarobkowej dla dzieci i ich rodzin*. Warszawa, Wydawnictwo "Difin".

Kwak A., Rymsza M.(2006). *System opieki zastępczej w Polsce- ocena funkcjonowania na przykładzie procesu usamodzielniania*. W: *Analizy i Opinie*, nr 68, 12. Warszawa, Instytut Spraw Publicznych.

Kwak A., (red.) (2008). *Rodzicielstwo: między domem, prawem, służbami społecznymi*. Warszawa, Akademia Pedagogiki Specjalnej im. Marii Grzegorzewskiej.

Leziak J. (2006), *Program usamodzielniania wychowanków realizowany w Wiosce Dziecięcej SOS w Kraśniku*, Lublin.

Ładyżyński A., (2009). *Społeczne i kulturowe uwarunkowania adopcji w Polsce*. Kraków, Wydawnictwo "Impuls".

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Nałęcz S. (2010). Pomoc społeczna – infrastruktura, beneficjenci, świadczenia w 2009 roku. Warszawa, GUS.

NIK: Domy Dziecka poniżej standardów 2008-09-10.

Olearczyk T., E. (2007). Sieroctwo i osamotnienie: pedagogiczne problemy kryzysu współczesnej rodziny. Kraków, Wydawnictwo WAM, "Ignatianum".

Potrzeby w usamodzielnieniu wychowanków rodzinnych domów dziecka i rodzin zastępczych (2007). Raport z badań. Warszawa, Fundacja Robinsona Crusoe.

Raław-Markowska M., Legat S., (red.) (2004). *Opieka zastępcza nad dzieckiem i młodzieżą - od form instytucjonalnych do rodzinnych*. Warszawa, Instytut Spraw Publicznych.

Raław-Markowska M. (2005). Pomoc dzieciom i rodzinie w środowisku lokalnym: debata o nowym systemie. Warszawa, Instytut Spraw Publicznych.

Rocznik Statystyczny Głównego Urzędu Statystycznego (2010), Warszawa.

Rozporządzenie MPiPS z dnia 24.10.2007 r. – Dz. U. z dnia 12.11.2007.

Rozporządzenie MPiPS z dnia 19.10.2007 r. w sprawie placówek opiekuńczo-wychowawczych - DZ.U. z 2007 Nr 201 poz. 1455.

Sokolic K. (2001). Mieszkania dla usamodzielnianych wychowanków SOS. Polityka i wstępne założenia. Wiedeń.

Sęk H.(1994). Wypalenie zawodowe u nauczycieli. Społeczne i podmiotowe uwarunkowania [w:] Edukacja wobec zmiany społecznej. Red. J. Brzeziński, L. Witkowski. Poznań, Toruń, Wydawnictwo Edytor.

Sęk H.(1996). Specyfika wypalenia u nauczycieli, [w:] H. Sęk (red.), Wypalenie zawodowe - psychologiczne mechanizmy i uwarunkowania. Poznań, Zakład Wydawniczy K. Domke.

Sprawozdanie z działalności Stowarzyszenia SOS Wioski Dziecięce za 2009 rok.

Ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej- Dz. U. z 21 lipca 2011 r. Nr 149 poz. 887.

Wegierski Z., (2006). Opieka nad dzieckiem osieroconym: teoria i praktyka. Toruń.

Zastempowski J., (2009). *Pedagogiczne aspekty działalności domów dziecka*. Bydgoszcz, Centrum Doskonalenia Nauczycieli.

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Zespół Obserwatorium Integracji Społecznej (2010). *Bilans potrzeb w zakresie pomocy społecznej na 2011 rok*. Lublin, Raport ROPS.

www.obserwatorium.rops.lubelskie.pl

www.rops.lubelskie.pl

b. badania fokusowe

W grupach fokusowych uczestniczyło 25 wychowawców, pedagogów i psychologów z 5 lubelskich placówek opiekuńczo-wychowawczych. Odbłyło się 6 spotkań, trwających po 2 godziny zegarowe. W analizie problemów dotyczących jakości funkcjonowania lubelskich domów dziecka, w tym problemów dotyczących procesu usamodzielnienia uczestniczyli także pracownicy placówek wylosowanych do analizy ilościowej problemów podejmowanych w opracowaniu. Analizę ilościową oparto o dokumentację uzyskaną w pięciu wybranych placówkach Lubelszczyzny. Podstawą wyboru były następujące kryteria:

- charakter placówki (socjalizacyjna, wielofunkcyjna, z wyłączeniem placówek interwencyjnych);
- wielkość placówki (w badaniach uczestniczyły placówki ze zróżnicowaną liczbą wychowanków - od 14 do 70);
- położenie placówki (duże miasto, małe miasto, wieś).

Uwzględniono także czas funkcjonowania placówki. Wśród wybranych placówek są takie, których historia sięga prawie 50 lat (Placówka Wielofunkcyjna *Pogodny Dom*) oraz nowopowstałe, jak Placówka Opieki nad Dzieckiem i Rodziną *Nasz Dom* w Rybczewicach.

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

1.2.2 Charakter funkcjonowania placówek opiekuńczo-wychowawczych

Domy dziecka funkcjonują zgodnie z ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2008 r. Nr 115 poz. 728) oraz Rozporządzeniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 19.10.2007 r. w sprawie placówek opiekuńczo-wychowawczych opublikowanym w Dz.U. z 2007 Nr 201 poz. 1455. Rozporządzenie w sprawie placówek opiekuńczo-wychowawczych określa liczbę dzieci, obowiązującą dokumentację dotyczącą dziecka, standardy usług, opieki i wychowania obowiązujące w placówkach opiekuńczo-wychowawczych oraz kwalifikacje pracowników.

Te standardy usług to: zapewnienie dziecku opieki, wychowania, kształcenie, wyrównywanie opóźnień szkoleniowych, sporządzanie diagnozy psychologicznej, doraźna pomoc psychologiczna, bieżące indywidualne plany działania, prowadzenie zajęć terapeutycznych, kompensacyjnych, korekcyjnych, wspieranie w umiejętnościach opiekuńczo-wychowawczych. Analiza danych zastanych pokazuje, iż najczęstszym predykatorem umieszczenia dziecka w placówce opiekuńczo - wychowawczej jest kondycja, a zarazem dysfunkcja rodziny, tj. problemy alkoholowe, przemoc, bezradność rodziców, bezrobocie. Dane Głównego Urzędu Statystycznego z 2010 roku wskazują, iż aż 69% polskich dzieci trafia do domu dziecka z powodu krzywdzenia lub zaniedbania. Na terenie województwa lubelskiego sieroty społeczne, przebywające w placówkach opiekuńczo-wychowawczych stanowią 75% ogółu wychowanków. Jeżeli przyjmiemy, że wiodącym korelatem wskazanych dysfunkcji rodziny jest problem alkoholowy to warto podkreślić i alarmować, że w 2010 roku w pięciu analizowanych placówkach woj. lubelskiego przebywało łącznie 123 dzieci w różnym wieku, które przeżywają koszmar choroby alkoholowej rodziców. W niektórych placówkach np. w Rybczewicach niemalże wszyscy wychowankowie wywodzą się z rodzin z problemem alkoholowym. W jednej z analizowanych placówek w ostatnich latach przebywało jedynie 6% sierot naturalnych. Pozostałe 94% wychowanków zostało umieszczonych z powodów społecznych: ubóstwa, bezrobocia i przemocy wobec dzieci.

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Fakt przebywania dziecka w dysfunkcyjnej rodzinie, w której nie zapewniono mu prawidłowych warunków do rozwoju fizycznego i psychicznego a następnie umieszczenie go w placówce opiekuńczo-wychowawczej zawsze pozostawia piętno w psychice powodujące zachowania agresywne bądź zjawisko wiktylizacji. W trakcie prowadzonych badań wychowawcy domów dziecka z Lubelszczyzny sygnalizowali, iż do najczęstszych problemów wychowawczych należą: problemy psychosomatyczne, zachowania agresywne, eksperymentowanie z alkoholem i narkotykami, netoholizm (uzależnienie behawioralne, np. od Internetu). Co charakterystyczne – problemy te najczęściej mają miejsce w grupie wiekowej 12-18 lat. Wychowawcy alarmują, iż z roku na rok wzrasta liczba wychowanków, u których obserwuje się wyżej wskazane problemy. Niestety, to nie wszystkie problemy, jakich doświadczają wychowankowie i kadra podczas pobytu dziecka w placówce. Te najważniejsze z nich to:

- *problemy adaptacyjne* – w momencie umieszczenia dziecka w placówce radykalnie zmienia się jego otoczenie społeczne. Dziecko nagle znajduje się w sytuacji, do której nikt go nie przygotował. W związku z tym przeżywa niewyobrażalnie silny stres. Charakter wsparcia udzielonego dziecku w pierwszych chwilach, dniach i tygodniach pobytu w domu dziecka rzutuje na cały dalszy proces wychowawczy.

- *problemy emocjonalne* - jednym z najczęściej podkreślanych przez wychowawców problemów w pracy domów dziecka jest kumulacja w placówkach dzieci sfrustrowanych, zaniedbanych wychowawczo, skrzywdzonych przez dorosłych, wyłączonych z rodziny własnej. Oczywiście jest, że bez specjalnych zabiegów ze strony wychowawców nie może powstać w domach dziecka atmosfera radości i pogody, niezbędna dla prawidłowego rozwoju psychicznego młodzieży.

- *stygmatyzacja społeczna* – do licznych kosztów i negatywnych skutków wychowywania dziecka w rodzinie patologicznej, a w następstwie w placówce opiekuńczo-wychowawczej należy stygmatyzacja społeczna spowodowana stereotypem: „dziecko takich rodziców nie może być dobre”, „ to jest dziecko z bidula”. Niestety, jak podkreślają wychowawcy biorący udział w badaniu, w działaniach wychowawczych w domach dziecka podejmuje się często

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

nieudane próby neutralizowania stygmatyzacji społecznej. Przyczyną takiego stanu rzeczy jest z jednej strony brak akceptacji społecznej, z drugiej zaś pewne cechy osobowości i zachowania dziecka prowadzące do autoalienacji. Dodatkową i ważną przyczyną jest brak identyfikacji zdolności dziecka i właściwe ich wykorzystanie, co zdecydowanie wpłynęłoby na wzrost poczucia własnej wartości.

- *niepowodzenia szkolne* - z wywiadów z wychowawcami wynika, że o ile wychowankowie domów dziecka dobrze radzą sobie w relacjach rówieśniczych, to zdecydowanie większym problemem szkolnym są braki w zakresie wiedzy, sposobów uczenia się i motywacji do nauki. Braki te są najczęściej rezultatem doświadczeń wyniesionych z domów rodzinnych, w których wiedza nie jest wartością, nikt nie uczy dziecka jak się nauczyć, nikt nie motywuje do zdobywania wiedzy i rozwijania talentów. Rodzice nie tylko nie pomagają dziecku w nauce, a wręcz deprecjonują wartość kształcenia i pracy zarobkowej.

- *przemoc rówieśnicza* - NIK w 2008 roku, w ramach kontroli domów dziecka ujawniła, że w ponad 1/4 placówek mają miejsce zachowania godzące w poczucie bezpieczeństwa wychowanków, czyli przemoc oraz agresja fizyczna i psychiczna wśród dzieci i młodzieży. Dziecko zabierane ze środowiska patologicznego, trafia więc do środowiska też patologicznego. Doświadcza mechanizmów przemocy w relacjach rodzinnych i rówieśniczych. Dzieje się tak z wielu powodów. Przede wszystkim dlatego, że wychowankowie nauczyli się w domach rodzinnych, iż przemoc jest instrumentalnym i skutecznym sposobem osiągnięcia celu. Obserwując latami wzorce zachowań przemocowych stosują je w nowych, nieznanych sytuacjach. Często nie znają innych sposobów rozwiązywania problemów. To czego nauczyli się w domu rodzinnym uznają za powszechne, dopuszczalne i usprawiedliwione. Wykazują ponadto wiele symptomów stresu pourazowego, od zaburzeń emocjonalnych aż do zmian w sferze osobowościowej. Ponadto obserwujemy częste przypadki wchodzenia z prawem wśród wychowanków domów dziecka. Wg danych Komendy Głównej Policji 2010 aż 509 wychowanków dopuściło się różnego rodzaju przestępstw.

Wychowankowie, którzy doświadczali przemocy w domu, nie potrafią wytworzyć

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

więzi z żadną osobą dorosłą. Ich relacja z innymi ludźmi jest oparta na zimnej kalkulacji zysków i strat. Dotyczy to także relacji o charakterze wychowawczym. Pożądane zachowania dziecka są podejmowane przez nie tylko w obliczu realnych, szybkich do osiągnięcia korzyści. Dzieci z rodzin z przemocą tracą zaufanie do innych, nie ufają nikomu, myśląc, że każdy chce je skrzywdzić.

- *poczucie tymczasowości* - zdaniem wychowawców największym problemem w relacji wychowawca-wychowanek jest poczucie tymczasowości. W różnym nasileniu występuje ono u wychowawców i wychowanków. Wychowawcy mają poczucie tymczasowości relacji z konkretnym wychowankiem, co utrudnia nawiązanie silniejszych więzi, ogranicza potrzebę zaangażowania się w działanie z dzieckiem i na rzecz dziecka.

Dzieci mają poczucie tymczasowości swojego losu, a ich najważniejszym i jedynym celem jest powrót do domu rodzinnego. Są przekonane, że w placówce pozostają jedynie *na chwilę*. Poczucie tymczasowości podsycają różne zmiany społeczne, np. zmiana wychowawcy i każde odejście jednych oraz przyjście nowych wychowanków. W efekcie dzieci doświadczają częstych problemów adaptacyjnych i przywiązania się do społeczności placówki. To z kolei powoduje powierzchowne traktowanie obowiązków, zachowywanie dystansu w kontaktach z wychowawcami i kolegami, niechęć do uczestnictwa w zbiorowych formach życia społecznego w placówce, koncentrację na przeszłości i marzenie o opuszczeniu placówki.

Zdaniem wielu pedagogów i psychologów (Kwak, Rymsza, 2006, Kwak, 2008, Olearczyk, 2007 Raław-Markowska, 2005) brak poczucia stabilności i przynależności społecznej prowadzi do wytworzenia się u niektórych wychowanków mentalności gościa hotelowego i postawy roszczeniowo - konsumpcyjnej. Postawę taką podsyca sentymentalno - altruistyczna litość, jakiej często doświadczają dzieci z domów dziecka ze strony społeczeństwa. Świadomość tej litości pozwala im na chłodno manipulować altruistami tak, aby osiągnąć swoje cele.

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

- *problemy z usamodzielnieniem* - większość dzieci zostaje w domu dziecka do pełnoletniości, a ci którzy jeszcze się uczą do końca edukacji. Niewiele jest osób, które studiuje i mieszkają w domach dziecka. Większość wychowanków, którzy w wieku 18 lat opuszczają placówkę, podobnie jak ich rówieśnicy wychowywani w rodzinach, są nieprzygotowani do życia. Różnią się jednak od swoich rówieśników tym, że z reguły praktycznie nie mają żadnego wsparcia ze strony najbliższych. Często wracają do środowiska, z którego ich zabrano. Dokonują mimowolnych porównań dwóch światów (tego rodzinnego i tego, który poznali w trakcie pobytu w placówce), ale nie mając szans na zmianę, bezradnie wobec presji dorosłych, powielają rodzinne wzorce życia: często alkoholizm, bierność zawodową, zachowania przestępcze.

Biorąc pod uwagę dość obszerny katalog problemów pojawiających się w procesie wychowawczym (od problemów natury psychologiczno-emocjonalnej po zachowania skutkujące kolizją z prawem) oraz fakt przebywania dziecka w rodzinie patologicznej należy się liczyć, iż wychowankowie już we wczesnym wieku (można przyjąć, iż od 12 roku życia) będą narażeni na wykluczenie społeczne. Jeśli nie zostaną podjęte wszechstronne i odpowiednio skuteczne działania o charakterze wczesnej interwencji socjalnej nastąpić może dynamiczna progresja tego negatywnego społecznie zjawiska.

Do „koszyka problemów” należy dołożyć jeszcze jeden - wypalenie zawodowe wychowawców domów dziecka. Wychowawca w domu dziecka jest odpowiedzialny za prawidłowe relacje emocjonalne z wychowankiem. Podstawą wykonywania przez niego obowiązków zawodowych jest zaangażowanie poznawcze, emocjonalne i społeczne w problemy społeczności domu dziecka. Podstawowym narzędziem pracy wychowawcy jest jego własna osobowość.

Wychowawca podczas kierowania procesem wychowawczym wchodzi w bezpośrednie relacje z wychowankami, ich rodzicami, nauczycielami w szkole, pracownikami socjalnymi, policjantami. Kontaktom tym, przez cały okres pracy, towarzyszą różne emocje, które często są przyczyną stresu, wyczerpania emocjonalnego i niskiej satysfakcji zawodowej. Ryzyko wypalenia zawodowego wynika także z faktu, iż wychowanie jest procesem długotrwałym,

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

z którym związane są różne problemy i konflikty oraz trudności z oceną i pomiarem uzyskanych rezultatów.

Wychowawca nie kończy pracy po wyjściu z placówki. Często po pracy wykonuje różne zadania zawodowe: kontaktuje się z rodzicami wychowanków, ze szkołą, przygotowuje pomoce do zajęć wychowawczych, uzupełnia wiedzę, prowadzi dokumentację grupy.

Analizując wyniki badań przeprowadzonych w 2008 wśród wychowawców w lubelskich domach dziecka oraz wyniki badań fokusowych prowadzonych na potrzeby niniejszej diagnozy, można stwierdzić, że połowa badanych znalazła się w początkowej fazie wypalenia zawodowego, co wymaga uruchomienia takich procesów, jak dostarczenie nowych kompetencji czy nowych narzędzi do pracy. Pozwoli na minimalizowanie zjawiska wypalenia i neutralizację jego skutków, a tym samym na zwiększenie efektywności pracy z wychowankiem. Wyniki badań fokusowych pokazały także deficyt umiejętności wychowawców w obszarze nowych metod pracy z dzieckiem. Jednocześnie wychowawcy podkreślali zainteresowanie poznaniem i zastosowaniem w swojej pracy innych niż dotychczas narzędzi wychowawczych.

Omawiając problematykę funkcjonowania placówek opiekuńczo-wychowawczych należy ponadto stwierdzić, iż w 2010 roku liczba miejsc i wychowanków w placówkach opiekuńczo-wychowawczych utrzymywała się na poziomie roku 2009 i 2008, wzrosła natomiast liczba placówek wielofunkcyjnych. Pod względem liczby wychowanków objętych opieką instytucjonalną Lubelszczyzna wśród wszystkich województw zajmuje 7 miejsce (Juros, Biały, 2010, s.25, www.obserwatorium.rops.lubelskie.pl.).

W ostatnich dwóch latach rocznie opuszcza lubelskie domy dziecka ponad 100 wychowanków. W 2009 roku 77 wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych, którzy je opuścili, otrzymało pomoc pieniężną na usamodzielnienie, w łącznej kwocie 443 613 zł. Z tej grupy tylko 31 osób skorzystało z mieszkania chronionego. Pomoc na zagospodarowanie w formie rzeczowej objęła 81 osób i wyniosła 311 850 zł. W 2009 roku

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

jedynie 4 osoby opuszczające placówki opiekuńczo-wychowawcze skorzystały z pomocy w zalezieniu pracy (ROPS Lublin, 2009).

Z badań przeprowadzonych przez Czepczyńską, Sitarczyk, Sobiecką- Górniak (2011) wynika, że co piąty wychowanek lubelskich domów dziecka uczestniczy w programach usamodzielnienia.

Analiza zmian w zakresie epidemiologii zjawiska sieroctwa naturalnego i społecznego oraz instytucjonalnych form opieki wskazuje na następujące tendencje na Lubelszczyźnie:

- w przeciwieństwie do innych województw na Lubelszczyźnie, w ostatnich trzech latach nie powstała żadna nowa placówka;
- obserwuje się stały wzrost liczby przebywających w domach dziecka wychowanków, np. w dwóch placówkach wielofunkcyjnych o zasięgu ponad gminnym, finansowanych z budżetu powiatów ze środków na pomoc społeczną, było 129 miejsc, a 312 korzystających (ROPS Lublin, 2009, www.obserwatorium.rops.lubelskie.pl). Jest to tendencja typowa dla większości województw. W skali kraju w stosunkowo krótkim okresie czasowym (2004-2009) nastąpił 7,5% przyrost (w stosunku do 2004 r.) wychowanków systemu opieki zastępczej.
- Analiza społeczno-demograficzna wychowanków lubelskich domów dziecka wskazuje na przewagę dzieci w wieku szkolnym, uczniów starszych klas szkoły podstawowej i gimnazjalnej. Oznacza to konieczność przygotowywania i wdrażania w najbliższych latach licznych programów usamodzielnienia, ale także specyficzne problemy wychowawcze, organizacyjne i bytowe. Opieka i wychowanie starszych dzieci jest bardziej kosztowana, niezależnie od tego, jakie koszty mamy tu na myśli.
- na Lubelszczyźnie, podobnie jak w innych regionach, wychowankowie po opuszczeniu placówki wracają najczęściej do rodziny pochodzenia; z badań przeprowadzonych przez Czepczyńską, Sitarczyk, Sobiecką-Górniak (2011) wynika, że na Lubelszczyźnie,

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

w 2010 roku, w co trzeci wychowanek domu dziecka wrócił do swojego środowiska rodzinnego.

- obserwuje się bezradność rodziców, zarówno na etapie pobytu dziecka w placówce, jak i w momencie jej opuszczenia. Bezradność rodziców jest diagnozowana w blisko 90% przypadków, co oznacza, brak wsparcia dziecka, a tym samym konieczność bazowania w procesie usamodzielniania jedynie na zasobach wychowanka i instytucji wspierającej, a nie na naturalnym środowisku wychowawczym;
- niewielu usamodzielniających się wychowanków korzysta z pomocy w znalezieniu pracy;
- brakuje sprawdzonych i skutecznych programów przygotowujących wychowanków do samodzielnego życia;
- żaden z lubelskich domów dziecka, w których prowadzono badania diagnostyczne nie prowadzi monitoringu i ewaluacji losów swoich wychowanków.

Powyższe dane budzą niepokój. Wzrost liczby wychowanków, słaba kondycja rodziny, brak określonych rozwiązań legislacyjnych w zakresie pieczy zastępczej i wsparcia rodziny pozwala przewidywać, że także czas pobytu dziecka w placówce znacznie się wydłuży. Wzrosną też potrzeby w zakresie przygotowania i prowadzenia programów usamodzielniania. Tym bardziej, że aktualnie dominującą kategorią wiekową dzieci pozostających w rodzinach zastępczych stanowią osoby w wieku od 7 do 18 lat (78,7%), najczęściej uczniowie szkół podstawowych i gimnazjalnych. 39 procent stanowią wychowankowie w wieku 14-18 lat. Dzieci do lat 3 (5,8%) oraz w wieku od 4 do 6 lat (9,8%) tworzą kategorię zdecydowanie mniej liczną. Osoby powyżej 18 roku życia, które nabyły pełną zdolność do czynności prawnych i przechodzą proces usamodzielniania, stanowią kategorię najmniej liczną. W 2009 roku w woj. lubelskim rodziny zastępcze opuściło 147 dzieci powyżej 18 roku życia, z czego 49% wychowanków usamodzielniało się. Wśród usamodzielnionych 77,8% osób założyło własne gospodarstwo domowe (Juros, Biały, 2010, s. 31).

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

1.2.3. Specyfika procesu wychowawczego

Po umieszczeniu dziecka w placówce, przy udziale dziecka oraz w porozumieniu ze specjalistami tj. psychologiem, pedagogiem, pracownikiem społecznym, pielęgniarką sporządzany jest Indywidualny Plan Pracy. Indywidualny plan pracy z dzieckiem (IPP) jest opracowywany na podstawie informacji dotyczących dziecka zawartych w dokumentach - teście osobowej wychowanka, analizie procesów zmian rozwoju psychicznego i fizycznego dziecka w czasie pobytu w placówce opiekuńczo-wychowawczej oraz oceny efektów pracy socjalnej prowadzonej z jego rodzicami. Indywidualny plan pracy uwzględnia w szczególności wiek dziecka, jego możliwości psychofizyczne, sytuację rodzinną i przebieg procesów przygotowania dziecka do usamodzielnienia. IPP zawiera działania długoterminowe i krótkoterminowe zaplanowane w wyszczególnionych obszarach funkcjonowania dziecka, tj. stan zdrowia, funkcjonowanie emocjonalne, społeczne, nauka szkolna, przygotowanie do usamodzielnienia itp. IPP jest modyfikowany w zależności od potrzeb i zmieniającej się sytuacji dziecka, nie rzadziej jednak niż co pół roku.

Do najczęściej realizowanych, nie tylko w ramach IPP, ale także w szerszym zakresie należą programy edukacyjne i profilaktyczne.

Pracę z dzieckiem dokumentuje też karta pobytu dziecka, arkusz badań i obserwacji psychologicznych i pedagogicznych oraz karta udziału w zajęciach specjalistycznych. Karta pobytu dziecka uwzględnia 10 obszarów oceny opisowej funkcjonowania dziecka, której dokonuje się z comiesięczną częstotliwością: stosunek rodziców (rodziny) do dziecka, relacje dziecka z rodzicami (rodziną), funkcjonowanie społeczne dziecka w placówce, nauka szkolna, funkcjonowania dziecka poza placówką, samodzielność, umiejętność samoobsługi, funkcjonowanie emocjonalne, stan zdrowia dziecka, szczególne potrzeby dziecka, znaczące dla dziecka wydarzenia. Arkusz badań i obserwacji psychologicznych i pedagogicznych obejmuje zapis wykonanych badań psychologicznych i pedagogicznych oraz znaczące

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

obserwacje dotyczące dziecka. Karta udziału w zajęciach specjalistycznych zawiera wykaz zajęć, w których uczestniczyło dziecko wraz z opisem ich przebiegu. Indywidualny plan pracy z dzieckiem wraz z pozostałą dokumentacją zawierającą zapis specjalistycznych i indywidualnych oddziaływań opiekuńczo-wychowawczych wobec dziecka i jego rodziny jest działaniem, które ma podczas czasowego pobytu dziecka w placówce doprowadzić do ograniczenia bądź likwidacji kryzysu w rodzinie, co zaowocuje powrotem wychowanka do rodziny biologicznej bądź umieszczeniem w rodzinnej opiece zastępczej. W przypadku młodzieży starszej indywidualny plan pracy może być nastawiony na wsparcie usamodzielnienia wychowanka w środowisku rodziny naturalnej lub innym środowisku alternatywnym i powinien być komplementarny z indywidualnym programem usamodzielniania, który opracowuje wychowanek wraz z wybranym przez siebie opiekunem usamodzielniania. Monitoring przebiegu indywidualnej pracy z wychowankiem i modyfikacje IPP stosowne do potrzeb rozwojowych i życiowych wychowanka prowadzone są w ramach stałych zespołów do spraw okresowej oceny sytuacji dziecka. W skład stałego zespołu wchodzi: dyrektor placówki lub osoba przez niego wyznaczona, pedagog, psycholog oraz pracownik socjalny jeśli są zatrudnieni w placówce, wychowawca kierujący procesem wychowawczym dziecka, przedstawiciele właściwego centrum pomocy rodzinie oraz ośrodka adopcyjno-opiekuńczego. W spotkaniach zespołu może też brać udział przedstawiciel sądu właściwego ze względu na miejsce położenia placówki, ośrodka pomocy społecznej, policji, służby zdrowia, instytucji oświatowych oraz organizacji społecznych statutowo zajmujących się problematyką rodziny i dziecka a także osoby bliskie dziecku. Stały zespół dokonuje okresowej oceny sytuacji dziecka w celu ustalenia aktualnej sytuacji rodzinnej dziecka, analizy stosowanych metod pracy z dzieckiem i jego rodziną, modyfikowania IPP, zgłaszania do ośrodka adopcyjno-opiekuńczego dzieci z uregulowaną sytuacją prawną, oceny stanu zdrowia dzieci i jego aktualnych potrzeb, informowania sądu o potrzebie umieszczenia dziecka w innej placówce, działającej na podstawie odrębnych przepisów dotyczących kształcenia i opieki zdrowotnej oraz oceny zasadności dalszego pobytu dziecka w placówce. Stały zespół dokonuje okresowej oceny sytuacji dziecka w miarę potrzeb, nie rzadziej jednak

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

niż co pół roku i formułuje na piśmie opinię dotyczącą zasadności dalszego pobytu dziecka w placówce.

Tabela 1 **RODZAJE PROGRAMÓW REALIZOWANYCH W DOMACH DZIECKA** na przykładzie wybranych placówek w województwie lubelskim- dane za lata 2009-2011.

zmienna	Lublin Pogodny Dom			Rybczewice Nasz Dom			Kijany			Kraśnik Dom Dziecka			Lublin Dom Młodzieży		
	2009	2010	2011 (I-VI)	2009	2010	2011	2009	2010	2011	2009	2010	2011	2009 I	2010 II	2011 III.
Programy edukacyjne	8	8	7	3	3	2	6	7	7	2	2	-			
Programy socjoterapeutyczne	0	1	1	1	1	1	2	2	2	1	-	1	0	1	1
Programy profilaktyczne	1	1	1	2	2	2	7	6	6	1	1	-			
Programy terapeutyczne	2	2	2	1	1	1	2	1	1	-	-	-			

W stosunku do wychowanków domów dziecka powadzone są ponadto działania w ramach Indywidualnego Programu Usamodzielnienia i Programu Mieszkania Nadzorowanego. Wychowanek przebywając na podstawie postanowienia sądu w opiece zastępczej osiągnął pełnoletniość, może liczyć na pomoc w usamodzielnieniu zgodnie z Rozporządzeniem MPS z dnia 23.12.2004 r. (Dz.U. z dnia 12.01.2005 r.) wraz późniejszymi zmianami (Rozporządzenie MPIPS z dnia 24.10.2007 r. – Dz. U. z dnia 12.11.2007 r.).

Przed przystąpieniem do Indywidualnego Programu Usamodzielnienia, najpóźniej na dwa miesiące przed osiągnięciem pełnoletniości, wychowanek jest zobowiązany wybrać opiekuna usamodzielnienia i zgłosić jego dane do MOPS-u bądź PCPR-u. Indywidualny Program Usamodzielnienia wychowanek przygotowuje z opiekunem usamodzielnienia najpóźniej na

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

miesiąc przed osiągnięciem pełnoletniości przy współpracy właściwego do przyznania pomocy PCPR.

Indywidualny Program Usamodzielnienia zakłada: współdziałanie i wspieranie osoby usamodzielnianej w kontaktach z rodziną i środowiskiem, uzyskanie wykształcenia zgodnego z aspiracjami i możliwościami osoby usamodzielniającej się, uzyskanie kwalifikacji zawodowych, pomoc w ustaleniu uprawnień do ubezpieczenia zdrowotnego, osiedlenia się osoby usamodzielnianej w powiecie innym, niż miejsce zamieszkania przed umieszczeniem w placówce lub rodzinie zastępczej, pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych, w szczególności przez umożliwienie zamieszkania w mieszkaniu chronionym, podjęcie zatrudnienia. Indywidualny Program Usamodzielnienia jest formą kontraktu zawartego między osobą usamodzielniającą się a systemem opieki społecznej.

Codzienne życie dziecka w placówce przebiega według ustalonego porządku: pobudka, poranna toaleta, śniadanie, obowiązki szkolne, obiad, odrabianie lekcji, czas wolny, rozmowa z wychowawcą, kolacja, sen. W procesie wychowawczym polskich domów dziecka duży nacisk położony jest na nabycie umiejętności praktycznych: sprzątanie, porządki w ogródku, pomoc w kuchni, gotowanie, pranie i inne. Można odnieść wrażenie, iż działania w ramach Indywidualnego Planu Pracy odbywają się na zasadzie pracy doraźnej i w miarę potrzeb. Zasadniczą bolączką IPP jest brak diagnozy dziecka opartej na zasobach. Wyniki takiej diagnozy pozwoliłyby na określenie zasobów osobowych dziecka, zdolności indywidualnych, jego emocji. Ma to niebagatelne znaczenie dla rozwoju osobowego dziecka, rozwoju jego talentów i wyboru dalszej drogi życiowej. Obecna diagnoza w ramach IPP bazuje na brakach. Udowadnia się, jakie dziecko ma braki, natomiast nic nie wiemy o jego zdolnościach osobistych, które mogą być bardzo pomocne w kreowaniu indywidualnej metody wychowawczej. Praca z dzieckiem „trudnym” prowadząca do niwelowania skutków pobytu w domu dziecka i przeciwdziałania jego wykluczeniu społecznemu będzie o wiele bardziej efektywna jeśli zmianie ulegnie rola wychowawcy. Dziś wychowawca – choć bardzo zaangażowany w swoją pracę – pełni rolę wychowawcy instytucjonalnego. Wychowawcy w trakcie badań fokusowych podkreślali, iż wychowankowie często nie utożsamiają się

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

z wychowawcą, traktują go jako osobę „przejściową”, która w tej chwili się nim zajmuje. Na pewno takie podejście nie sprzyja efektywnej pracy nad dzieckiem. Rola wychowawcy musi ulec reorientacji w kierunku zbudowania relacji opartych na długofalowej współpracy wychowanek-wychowawca, ukierunkowanej na indywidualny rozwój podopiecznego. Rozwój ten winien być oparty na posiadanej wiedzy, odkrytych umiejętnościach i postawach wychowankach. Wiedzy na ten temat z kolei można nam dostarczyć wspomniana wcześniej diagnoza dziecka oparta na zasobach. Dziecko przybywające do placówki z rodziny w której panowało uzależnienie od alkoholu lub przemoc pozbawione jest dobrych wzorców, autorytetów i bodźców do rozwoju. Dlatego też wychowawców powinny wspierać osoby, które same wychowały się w domach dziecka, a którym udaje się z powodzeniem funkcjonować w życiu społecznym, rodzinnym czy zawodowym. Taka praktyka nie jest niestety stosowana w żadnej placówce w kraju.

W tym miejscu należy również odnieść się do specyfiki procesu usamodzielniania wychowanków. Najpoważniejszym błędem wydaje się brak określenia momentu, w którym powinny być rozpoczęte działania w kierunku usamodzielniania się. W przypadku IPU mówi się „najpóźniej na miesiąc przed uzyskaniem pełnoletności”. Z całą stanowczością należy podkreślić, iż usamodzielnianie wychowanków domów dziecka, szczególnie pochodzących z rodzin dysfunkcyjnych jest procesem bardzo trudnym, wieloetapowym i złożonym. Dlatego też usamodzielnianie winno być uporządkowaną sekwencją długofalowych działań.

Wnioski:

Wyniki analiz przeprowadzonych w trakcie pierwszego etapu realizacji projektu potwierdziły konieczność poszukiwania nowatorskich, ulepszonych i zdecydowanie bardziej efektywnych metod wczesnej interwencji socjalnej w przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu wychowanków domów dziecka.

Konieczność poszukiwania nowatorskich metod jest zdeterminowana przez wskazane w niniejszej diagnozie przyczyny takie jak:

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

- nasilenie problemów wychowawczych wśród wychowanków wywodzących się z rodzin dysfunkcyjnych skutkujące kolizją z prawem.
- stosowanie w placówkach opiekuńczo-wychowawczych rozproszonego i powierzchownego systemu pracy z dzieckiem. Metoda pracy z dzieckiem koncentruje się aktualnie na identyfikacji braków, a nie diagnozie zasobów wychowanka. Oznacza to, iż reakcja na pojawiające się zagrożenia następuje post factum. W zależności od charakteru pojawiającego się zagrożenia czy problemu wychowankiem zajmuje się czasami pedagog, czasami psycholog, niekiedy reaguje wychowawca. Pomoc udzielana jest doraźnie i w miarę potrzeb. W takim podejściu brakuje „właściciela” procesu wychowawczego, z którym dziecko powinno jednoznacznie utożsamiać się. Brakuje także świadomości dziecka z zakresu własnej podmiotowości. Dziecko, które jest świadome własnych talentów, zdolności, możliwości łatwiej i bardziej konstruktywnie działa, podejmuje decyzje, wyraża własną wolę. Dlatego jednym z elementów proponowanych metod wychowawczych będzie identyfikacja zasobów wychowanka i ich konstruktywne rozwijanie. Wychodzimy bowiem z założenia, że nie ma dzieci niezdolnych, są tylko dzieci źle zdiagnozowane. Dodatkowo wychowankowie domów dziecka są także zaetykietowani, tym samym wymagają pomocy w dwóch zasadniczych kierunkach: wskazaniu posiadanych zasobów (potencjałów, zdolności) i ich rozwijaniu oraz przebudowie poczucia niższej wartości. Oba te kierunki wzajemnie się uzupełniają, a innowacja polega tu na wielokierunkowej stymulacji w kontakcie z tutorem (mentorem).
- proces wychowawczy ukierunkowany jest na behawioryzm, co oznacza, iż w systemie pracy z dzieckiem położony jest nacisk na nabycie umiejętności praktycznych (sprzątanie, gotowanie, robienie zakupów). Gwarancją właściwego rozwoju dziecka i jego prawidłowego funkcjonowania w życiu dorosłym jest nabycie umiejętności emocjonalno – poznawczych i budowanie świata wartości (czego w obecnym procesie brakuje).
- praca wychowawców w domach dziecka odbywa się według utartych metod, co jest przyczyną zjawiska wypalenia zawodowego. Wychowawca wypalony zawodowo pracuje mniej efektywnie. Ponadto jak pokazują wyniki badań fokusowych u wychowawców

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

obserwujemy deficyt umiejętności m.in. w obszarze zaangażowania emocjonalnego i działaniowego. Umiejętności te są niezbędne w procesie konstruktywnego wychowania.

- wychowankowie opuszczający placówkę powracają często do rodzin patologicznych, które nie tylko nie są wsparciem dla młodego człowieka, ale stanowią zagrożenie powielania zachowań dysfunkcyjnych. Dlatego też niezbędne jest włączenie do systemu wychowania elementów pracy opartych na wartościach (czego obecnie brakuje w pracy z dzieckiem). Takie podejście pozwoliłoby z jednej strony na budowanie więzi z biologiczną rodziną, z drugiej zaś zniwelowałoby zagrożenie wystąpienia zachowań patologicznych.

- w procesie wychowawczym brakuje tzw. zewnętrznych motywatorów (przywołania i poparcia osób, które wywodzą się z domów dziecka i którzy odnieśli sukces społeczny, rodzinny czy zawodowy). Zastosowanie takich elementów zdecydowanie spowodowałoby wzrost motywacji u wychowanków.

Zaniechanie wypracowania i implementacji nowych metod wczesnej interwencji socjalnej i przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu w pracy z wychowankiem spowoduje, iż proces ten będzie poprawny formalnie, ale zdecydowanie mniej efektywny. Takie rozwiązanie jest niekorzystne dla samych wychowanków i niesie za sobą negatywne skutki społeczne. Wychowanek opuszczający placówkę i powracający do dysfunkcyjnego środowiska, nie wyposażony w system umiejętności poznawcze i wartości, nasączony piętnem dziecka z bidula nie będzie potrafił właściwie funkcjonować w życiu społecznym. Będzie to powodować zachowania prowadzące do wykluczenia społecznego i konfliktu z prawem. Cóż z tego, że wychowanek zdobędzie umiejętności praktyczne, których nie będzie umiał, nie będzie chciał czy też nie będzie miał szansy wykorzystać?

Dokonując analizy porównawczej danych z diagnozy przedprojektowej i pogłębionej należy stwierdzić, iż nie zaszły żadne zmiany jakościowe w procesie wychowawczym. W dalszym ciągu odbywa się on według reguł opisanych w niniejszej diagnozie, tj. proces ukierunkowany jest na zaspokajanie potrzeb biologicznych, edukacyjnych i psychologicznych z dominantą

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

formalnego porządku i kreowania umiejętności praktycznych. Do systemu wychowawczego nie wprowadzono żadnych nowatorskich narzędzi pracy z dzieckiem.

Zmianie uległy także dane ilościowe i jakościowe. Zaobserwowano wzrost liczby całodobowych placówek opiekuńczo-wychowawczych i wychowanków domów dziecka pochodzących z rodzin patologicznych. W opinii wychowawców wzrasta też liczba dzieci u których zaobserwowano zachowania agresywne, inicjację alkoholową czy uzależnienia behawioralne.

Powyżej opisane wnioski stanowią także odpowiedź na pytanie dlaczego stosowane dotychczas metody wychowawcze są mniej skuteczne od proponowanej w projekcie.

Wskazane problemy potwierdzają konieczność poszukiwania i stosowania metod w pracy wychowawczej, które pozwoliłyby na właściwe przygotowanie dziecka do wejścia w dorosłość i uchroniłyby je przed wykluczeniem społecznym.

2. CEL WPROWADZENIA INNOWACJI

2.1. Cele innowacji

Celem głównym wprowadzenia innowacji jest zwiększenie o 50% skuteczności metod wychowawczych prowadzących do wczesnej interwencji socjalnej i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu wśród 52 wychowanków domów dziecka z woj. lubelskiego do końca 2013 roku.

Cel ten zostanie osiągnięty poprzez następujące cele szczegółowe:

- wypracowanie i wdrożenie innowacyjnej metody wychowawczej w woj. lubelskim w zakresie wczesnej interwencji socjalnej i przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu wychowanków domów dziecka w oparciu o doświadczenia włoskie do 2013 r.
- zwiększenie kompetencji 28 wychowawców domów dziecka z woj. lubelskiego w obszarze innowacyjnych metod wychowania do końca 2011 roku

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

- nabycie umiejętności 52 wychowanków domów dziecka z woj. lubelskiego w zakresie prawidłowego funkcjonowania w życiu społecznym i kierowania rozwojem zawodowym do końca 2013

Cele innowacji są tożsame z zapisami wniosku o dofinansowanie projektu.

2.2. Pożądany stan docelowy po wprowadzeniu innowacji

Po wprowadzeniu innowacji (nowatorskiej metody wychowawczej) w 12 placówkach opiekuńczo-wychowawczych województwa lubelskiego praca wychowawcza oparta będzie na usystematyzowanych, regularnych i zindywidualizowanych formach tutoringu, które z jednej strony pozwolą na minimalizację społeczno-psychologicznych skutków pobytu w domu dziecka, z drugiej przyczynią się optymalizacji procesu usamodzielnienia się i wejścia w dorosłe życie. W procesie tym wychowawców (tutorów) wspomagać będą mentorzy (byli wychowankowie domu dziecka), którzy pomogą podopiecznym w rozwijaniu ich zainteresowań, rozwiązywaniu bieżących problemów i wyborze drogi życiowej. Pracę z dzieckiem rozpoczniemy w najbardziej optymalnym wieku z punktu widzenia skuteczności wsparcia, tj. nie wcześniej niż po ukończeniu 15 roku życia. W opinii psychologów młodzież w tym wieku sprawia najwięcej problemów wychowawczych, co z połączeniu z negatywnymi skutkami pobytu w domu dziecka może przynieść nieodwracalne konsekwencje w postaci problemów emocjonalnych czy trudności w przystosowaniu się do życia społecznego. Jest to też doskonały moment na rozpoczęcie przygotowania dziecka do wyjścia z placówki. Wychowankowie wywodzący się z rodzin patologicznych wymagają szczególnego podejścia, dlatego też proces usamodzielniania się przebiegać będzie etapowo i wielopłaszczyznowo. Wychowawcy i mentorzy do pracy z dziećmi wg nowych metod zostaną gruntownie przygotowani. Wychowankowie w trakcie procesu wychowawczego nabędą przydatne umiejętności prawidłowego funkcjonowania w życiu społecznym i kierowania rozwojem edukacyjno-zawodowym. Takie podejście pozwoli na zwiększenie skuteczności pracy

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

wychowawczej zarówno w trakcie pobytu dziecka jak i przygotowania go do życia bez patologii, kolizji z prawem i wykluczenia. W nowej metodzie nacisk położony jest na usamodzielnianie się, co powoduje iż dziecko staje odpowiedzialne za swój los, jest też współkreatorem pomysłu na przyszłe życie.

2.3. Weryfikacja celów

Cele innowacji będą mierzone za pomocą poniżej określonych wskaźników:

Cele innowacji	Proponowany wskaźnik	Wartość docelowa wskaźnika	Źródło weryfikacji wskaźnika	Częstotliwość pomiaru wskaźnika
1	2	3	4	5
<u>Cel główny</u> zwiększenie o 50% skuteczności metod wychowawczych prowadzących do wczesnej interwencji socjalnej i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu wśród 52 wychowanków domów dziecka z woj. lubelskiego do końca 2013 roku.	Liczba wychowanków domów dziecka, u których zaobserwowano 50% wzrost skuteczności zastosowanych działań w obszarze wczesnej interwencji socjalnej i przeciwdziałaniu społecznemu	W IV kwartale 2013 roku osiągnięty zostanie 50% wzrost skuteczności metod wychowawczych stosowanych wśród 52 podopiecznych placówek wychowawczo-opiekuńczych z woj. lubelskiego	Raport o charakterze analizy porównawczej początkowy, okresowy i końcowy dotyczący zachowań i postaw, Raport z ewaluacji wewnętrznej, Raport z ewaluacji zewnętrznej	Marzec 2012, Luty 2013, Listopad – Grudzień 2013
<u>Cel szczegółowy nr 1</u> wypracowanie i wdrożenie innowacyjnej metody wychowawczej w woj. lub. w zakresie wczesnej interwencji socjalnej i	Liczba placówek opiekuńczo-wychowawczych z woj. lubelskiego, które wdrożą i stosować będą innowacyjną metodę wychowawczą,	Do końca 2014 roku 12 placówek opiekuńczo-wychowawczych wdroży i stosować będzie innowacyjną metodę wychowawczą w zakresie wczesnej	Raport eksperta metodycznego, Raport z ewaluacji wewnętrznej, Raport z ewaluacji zewnętrznej	Marzec 2012, Listopad – Grudzień 2013

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu wychowanków domów dziecka w oparciu o doświadczenia włoskie do 2013 r.	opartą doświadczenia włoskie	o interwencji socjalnej i przeciwdziałaniu społecznemu w oparciu o doświadczenia włoskie		
<u>Cel szczegółowy nr 2</u> zwiększenie kompetencji 28 wychowawców domów dziecka z woj. lubelskiego w obszarze innowacyjnych metod wychowania do końca 2011 roku	Liczba wychowawców domów dziecka z woj. lubelskiego, u których zanotowano zwiększone kompetencje w zakresie innowacyjnych metod wychowania	Do końca 2011 roku 28 wychowawców z woj. lubelskiego zwiększy swoje kompetencje w zakresie innowacyjnych metod wychowania	Raport z rozmowy treningowej na zakończenie działań szkoleniowo- warsztatowych	Grudzień 2011
<u>Cel szczegółowy nr 3</u> nabycie umiejętności 52 wychowanków domów dziecka z woj. lubelskiego w zakresie prawidłowego funkcjonowania w życiu społecznym i kierowania rozwojem zawodowym do końca 2013 r.	Liczba wychowanków domów dziecka z woj. lubelskiego, którzy nabyli umiejętności w zakresie prawidłowego funkcjonowania w życiu społecznym i kierowania rozwojem zawodowym	W wyniku podjętych działań na etapie testowania 52 wychowanków domów dziecka nabędzie umiejętności w zakresie prawidłowego funkcjonowania w życiu społecznym i kierowania rozwojem zawodowym	Diagnoza ex-ante, on -going i ex post dot. poziomu umiejętności wychowanków w przedmiotowym obszarze, Macierz kompetencji interpersonalnych i intrapersonalnych	II kwartał 2012, IV kwartał 2012, IV kwartał 2013

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

3. OPIS INNOWACJI, OPIS PRODUKTU FINALNEGO

3.1. Na czym polega innowacja – wymiary innowacyjności

Innowacyjność produktu przejawia się we wzajemnie przenikających się wymiarach: grupy docelowej oraz formy wsparcia.

Innowacyjność w wymiarze grupy docelowej – innowacja skierowana jest do grup wcześniej wspieranych lecz w niewystarczającym stopniu. W stosunku do wychowanków domów dziecka pochodzących z rodzin patologicznych podejmowane są różnorakie działania o charakterze edukacyjnym, psychologicznym czy wyrównującym dysproporcje rozwojowe. Nie mniej jednak są to działania pojedyncze, mające charakter „gaszenia pożarów”, realizowane w miarę potrzeb. W procesie wychowawczym obserwujemy deficyt usystematyzowanych, regularnych i spójnych działań, które pozwoliłyby uczynić proces wychowawczy bardziej efektywnym i nastawionym na rozwój osobowości, zdolności oraz budowę świata wartości.

Innowacyjność w wymiarze formy wsparcia polega na zaproponowaniu wychowawcom domów dziecka nowej, dotąd nieznannej i nie stosowanej w polskiej praktyce procesu wychowawczego, metody pracy z dzieckiem, zakładającej wczesną interwencję socjalną i przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu. W zaproponowanej metodzie odnajdziemy rozwiązania partnera włoskiego projektu w dziedzinie resocjalizacji i aktywizacji tzw. trudnej młodzieży, o których mowa w dalszej części Strategii.

Proponowana innowacja polega na zmianie dotychczasowego podejścia do procesu wychowawczego w domach dziecka podejmowanego w stosunku do wychowanków w wieku 15-18 lat pochodzących z rodzin patologicznych (w których panowała przemoc bądź uzależnienie od alkoholu czy substancji psychoaktywnych). Jak wykazały wyniki analizy przedprojektowej i pogłębionej, dotychczasowa praca wychowawcza w domach dziecka oparta jest na trzech filarach:

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

- zapewnieniu bieżących potrzeb biologicznych, edukacyjnych, psychologicznych
- interwencji psychologicznej wyrównującej braki i dysfunkcje
- kształtowaniu umiejętności behawioralnych

Dziś podstawą interwencji psychologiczno-socjalnej jest przeprowadzenie diagnozy psychologicznej młodego człowieka bazującej na jego brakach. W diagnozie pokazuje się jakie braki (niedostatki, deficyty) występują u dziecka, np. luki w zakresie wiedzy, umiejętności społecznych, analizuje się dysfunkcje i zaburzenia osobowości, sfery emocjonalno-społeczno-wolicjonalnej. Na tej podstawie wprowadza się działania korygujące, realizowane doraźnie i w miarę potrzeb. Zadaniem zatrudnionych pedagogów jest reedukacja dziecka i kontakty ze szkołą. Jednakże obecny stan prawny nie nakazuje dyrektorom domów dziecka zatrudniania psychologów ani pedagogów. Stąd też jeśli zarządzający palcówką ma możliwości finansowe to zatrudni specjalistę interweniującego w miarę bieżących potrzeb. W procesie wychowawczym duży nacisk położony jest na kształtowanie umiejętności praktycznych dziecka (pranie, gotowanie, radzenie sobie w różnych sytuacjach życiowych). Sam proces usamodzielniania rozpoczynany zbyt późno ukierunkowany jest również na kwestie praktyczne, np. pomoc w uzyskaniu kwalifikacji zawodowych, pomoc w ustaleniu uprawnień do ubezpieczenia zdrowotnego, osiedleniu się osoby usamodzielnianej w powiecie innym niż miejsce zamieszkania przed umieszczeniem w placówce, pomoc w uzyskaniu mieszkania chronionego. Wszystkie te działania są ważne i wartościowe, ale są one nieusystematyzowane, rozproszone, często podejmowane zbyt późno.

Dlatego też proponujemy zmianę metody wychowawczej, w której podstawą działań będzie przeprowadzenie diagnozy opartej na zasobach i potencjałach indywidualnych dziecka (a nie jak dotychczas na deficytach i problemach). Zbadane zostaną zasoby osobowe, temperament, zdolności indywidualne i umiejętności społeczne, emocjonalne i działaniowe. Filarem nowej diagnozy jest założenie, że każde dziecko ma zasoby w postaci zdolności

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

indywidualnych. Jest to ogromnie ważny czynnik, gdyż w przypadku dzieci z rodzin patologicznych problemem nie jest brak zdolności, ale brak umiejętności ich zdiagnozowania. Wczesne rozpoznanie zdolności będzie niezwykle pomocnym elementem w procesie interwencji socjalnej i przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu. To rozwiązanie pozwoli na właściwe zaplanowanie rozwoju wychowanka. **Podstawowa różnica** pomiędzy dotychczasowym a nowym podejściem do diagnozy polega na tym, iż dziś wykrywając dysfunkcje leczymy już tylko objawy. W nowym podejściu eliminujemy czynniki ryzyka przed pojawieniem się objawów. Można więc stwierdzić, iż dziś często pomoc przychodzi post fatum, w naszym podejściu – ex-ante.

Przewaga nowego podejścia na dotychczasowym polega na tym, iż na podstawie nowej diagnozy możemy zaplanować działania zapobiegawcze (prewencyjne), w przypadku diagnozy bazującej na brakach – tylko działania naprawcze (korygujące), które nie zawsze przynoszą oczekiwany rezultat, gdyż często dysfunkcje odkrywamy po prostu za późno. Ponadto proponowaną diagnozę będzie umiał przeprowadzić wychowawca, co jest niezwykle istotne w świetle braku obowiązku zatrudniania psychologów i pedagogów. **Druga różnica** polega na oparciu procesu wychowawczego na budowaniu poczucia własnej wartości, stabilnego świata wartości i poczucia sprawstwa. Młody człowiek uczyć się będzie hierarchię wartości hedonistycznych, witalnych i moralnych, rozpoznawać swoje wartości oraz przekładać wartości na realne cele życiowe. To wszystko ma wpływ na konstruowanie pozytywnej samooceny i poczucia sprawstwa. **Przewaga** tego podejścia tkwi w tym, iż filarem procesu wychowawczego są umiejętności będące podłożem efektywnego działania w rolach społecznych w życiu dorosłym. Absolutnie nowatorskim rozwiązaniem jest zbudowanie procesu wychowawczego w oparciu o tutoring i mentoring (szczegółowe informacje na ten temat znajdują się w dalszej części Strategii). Wychowawca stanie się tutorem, a w pracy wspierać go będą mentorzy (byli wychowankowie domów dziecka). Wszyscy wychowawcy pracują na swojej osobowości. Nie ma granicy pomiędzy osobowością jako narzędziem pracy, zaangażowaniem emocjonalnym a umiejętnością konstruktywnego wspierania wychowanka w rozwoju. W rezultacie wychowawcy doświadczają trudności

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

w stawianiu granic pomiędzy zaangażowaniem emocjonalnym a skutecznym działaniem. W dotychczasowym przygotowaniu wychowawców do pracy ten element nie był uwzględniany. Pełnienie roli tutora przez wychowawcę tym różni się od wychowania instytucjonalnego, że pozwala zachować zdrowe granice pomiędzy zaangażowaniem emocjonalnym a zaangażowaniem działaniowym w realizacji zadań wynikających z pracy z wychowankiem.

Trzecią różnicę stanowi nowe podejście do procesu usamodzielniania się. W naszej propozycji przygotowanie do wejścia w dorosłość jest procesem wieloetapowym, wielopłaszczyznowym i spójnym, który rozpoczyna się w optymalnym wieku – w momencie ukończenia 15 roku życia. Do tej pory moment rozpoczęcia procesu usamodzielniania nie był określany bądź był inicjowany zbyt późno. Wielowątkowość procesu usamodzielniania, stanowiącego spójną sekwencję działań i określenie wieku rozpoczęcia przygotowania do wchodzenia w życie dorosłe stanowi kolejną przewagę w stosunku do dotychczasowej praktyki.

O przewadze nowego podejścia nad dotychczasowymi rozwiązaniami stanowi fakt, iż produkt finalny wpisuje się w dotychczas podejmowane działania w obszarze wychowawczym. Wprowadzenie nowej metody nie jest nie będzie związane ze zmianami w prawie ani nie wiąże się z rewolucyjnymi przeobrażeniami w funkcjonowaniu placówek opiekuńczo-wychowawczych. Wdrożenie produktu jest też zgodne z nowelizacją Ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, która obowiązywać będzie od 1 stycznia 2012. Dzięki takiemu podejściu nowa metoda jest replikowalna i łatwa do zastosowania w innych placówkach w całym kraju. Nie bez znaczenia jest też fakt, iż aby wdrożyć nową metodę pracy wychowawczej placówki i organy prowadzące otrzymują bardzo szczegółowe i czytelne instrukcje. Realizacja nowego procesu może w pełni odbywać się w oparciu o posiadane zasoby ludzkie i materialne. Jest to szczególnie istotne z punktu widzenia oceny systemu w kontekście relacji nakład- rezultat.

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Wartością dodaną innowacji – dzięki zastosowaniu ulepszonych i zoptymalizowanych metod w pracy wychowawców osiągnięta zostanie większa efektywność i skuteczność podejmowanych działań wychowawczych. Wartość dodaną stanowi też transfer wiedzy płynący od partnera włoskiego projektu w obszarze interwencji socjalnej i aktywizacji młodzieży trudnej.

Barierą nie pozwalającą na wprowadzenie proponowanej innowacji to :

- deficyt umiejętności i wiedzy wychowawców oraz dyrektorów placówek opiekuńczo-wychowawczych w zakresie innowacyjnych metod wychowawczych
- brak usystematyzowanej metodologii wczesnej interwencji socjalnej, która łączyłby w sobie bieżące wychowanie oparte na właściwym rozwoju osobowości i skuteczny proces usamodzielnia się.

3.2 Grupy docelowe innowacji

Grupa docelowa innowacji to użytkownicy i odbiorcy.

Użytkownikami innowacji (wymiar docelowy, testowania, upowszechniania i włączania) będzie 28 wychowawców z następujących placówek opiekuńczo-wychowawczych z województwa lubelskiego: Wielofunkcyjna Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza w Kijanach, Dom Dziecka w Krasnymstawie, Wielofunkcyjna Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza w Krasnymstawie, Dom Dziecka w Komarnie, Dom Dziecka w Kraśniku, Dom Młodzieży SOS w Lublinie, Placówka Wielofunkcyjna „Pogodny Dom” w Lublinie, Dom Dziecka w Przybysławicach, Wielofunkcyjna Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza w Puławach, Placówka Opieki nad Dzieckiem i Rodziną Nasz Dom w Rybczewicach, Dom Dziecka w Siedliszczu, Dom Dziecka w Woli Gałęzowskiej

Odbiorcami innowacji (wymiar docelowy, wymiar testowania i upowszechniania) – 52 wychowanków przebywających w w/w placówkach w wieku 15-18 lat pochodzących z rodzin

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

w których panowała przemoc bądź uzależnienie od alkoholu lub substancji psychoaktywnych.

W procesie testowania będą brali udział wychowawcy i wychowankowie z w/w placówek funkcjonujących na terenie województwa lubelskiego. Niemniej jednak produkt został tak skonstruowany aby można go było wdrożyć we wszystkich placówkach opiekuńczo-wychowawczych w całym kraju. Z uwagi na konieczność spełnienia kryterium strategicznego określonego w Dokumentacji konkursowej konkursu nr 1/PI/POKL/7.2.2/2010 w testowaniu wezmą udział wychowankowie pochodzący z rodzin w których panowała przemoc bądź uzależnienie od alkoholu lub substancji psychoaktywnych. Nie ma jednak żadnych przeciwwskazań aby nową metodę pracy zastosować w przypadku, np. sierot naturalnych. Ważne jest aby wychowanek przystępujący do przedsięwzięcia miał ukończone 15 lat.

3.3. Warunki, jakie muszą być spełnione aby innowacja działała prawidłowo:

- strategiczna wola i konsekwencja kadry kierowniczej placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz pełne zaangażowanie wychowawców we wdrażaniu nowej metody pracy.
- przekonanie władz organów prowadzących co do racjonalności nowej metody wychowawczej i społecznych korzyści płynących z wdrożenia nowatorskiego procesu wychowawczego
- gruntowne przygotowanie wychowawców do pracy z wychowankiem w oparciu o nową metodę

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

3.4. Efekty

Poniżej przedstawiamy efekty, jakie zostaną osiągnięte w stosunku do poszczególnych grup docelowych

Grupa docelowa	Efekt
Odbiorcy - wychowankowie placówek opiekuńczo - wychowawczych	<ul style="list-style-type: none"> - nabycie umiejętności konstruktywnego wglądu w swoje emocje - umiejętność identyfikacji własnego systemu wartości - nabycie umiejętności twórczego rozwiązywania problemów i podejmowania decyzji w zgodzie z uniwersalnym systemem wartości - zminimalizowanie negatywnych skutków pobytu w domu dziecka - nabycie umiejętności prawidłowego planowania przyszłości
Użytkownicy – wychowawcy placówek opiekuńczo - wychowawczych	<ul style="list-style-type: none"> - zdobycie unikalnej wiedzy w zakresie innowacyjnej metody wychowawczej - złagodzenie zjawiska wypalenia zawodowego - poprawa efektywności podejmowanych działań w zakresie wczesnej interwencji socjalnej i przeciwdziałaniu społecznemu wychowanków domów dziecka w wieku 15-18 lat pochodzących z rodzin patologicznych

Należy zauważyć, iż z efektów innowacji skorzystają również dyrektorzy placówek opiekuńczo-wychowawczych. W podległych im placówkach bowiem funkcjonować będzie metoda, która pozwoli odnieść sukcesy wychowawcze, spowoduje zmniejszenie problemów skutkujących konsekwencjami prawnymi. W domach dziecka pracować będzie kadra wyspecjalizowanych w dziedzinie tutoringów wychowawców, wspieranych nowoczesnymi

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

narzędziami w postaci mentoringu. Takie rozwiązanie wpłynie na poprawę jakości i efektywności funkcjonowania placówki opiekuńczo-wychowawczej.

Efekty pośrednie z innowacji odniosą także mentorzy. Dzięki pracy z dziećmi będą oni bardziej dowartościowani, będą mogli „spłacić dług moralny” dzieląc się z innymi swoimi doświadczeniami na drodze do sukcesu życiowego.

3.5. Opis produktu finalnego

Produkt finalny to nowatorska, zindywidualizowana i wielopłaszczyznowa metoda wychowawcza w domach dziecka. Metoda ma charakter interwencji socjalnej prowadzonej wśród wychowanków wywodzących się z rodzin patologicznych. Jej głównym założeniem jest innowacyjne podejście do pracy z dziećmi zapewniające prawidłowy rozwój osobowy (niwelowanie skutków dziedziczenia patologii, dysfunkcji emocjonalnych i syndromu "spadłego liścia") i wczesne przygotowanie do życia na płaszczyźnie zawodowej, społecznej i emocjonalnej. Podstawą działań w metodzie jest tutoring i mentoring.

Produkt finalny w wymiarze conceptualnym jest więc metodą wychowawczą, w wymiarze materialnym jest to Podręcznik „Świat dobrej przyszłości. Innowacyjne metody i narzędzia pracy wychowawczej”, zwanym dalej *Podręcznikiem*

Produkt finalny składa się z następujących elementów:

- metodologia przygotowania wychowawców, pełniących rolę tutorów
- metodologia przygotowania byłych wychowanków domów dziecka, pełniących rolę mentorów
- metodologia diagnozy indywidualnej opartej na zasobach
- metody i narzędzia pracy tutorów
- metody i narzędzia pracy mentorów

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

METODOLOGIA PRZYGOTOWANIA WYCHOWAWCÓW, PEŁNIĄCYCH ROLĘ TUTORÓW

Przygotowanie wychowawców pełniących rolę tutorów opiera się na pozyskaniu wiedzy w zakresie:

- tutoringu jako metody pracy indywidualnej z wychowankami placówek opiekuńczo-wychowawczych (geneza metody, cele oraz zasady pracy, rola tutora na każdym etapie procesu).
- technik i narzędzi coachingowych do pracy indywidualnej z wychowankami (rozwój indywidualny w oparciu o wrodzone i nabyte zasoby, psychologiczne bariery rozwoju raz ich przezwyciężanie, zestaw narzędzi coachingowych do rozwoju kompetencji osobistych oraz społecznych).
- kompetencji osobistych oraz społecznych niezbędnych do efektywnego funkcjonowania w życiu osobistym i zawodowym (macierz kompetencji intra oraz interpersonalnych, analiza transakcyjna w relacjach międzyludzkich, socjoterapia oraz dynamika funkcjonowania grupy)
- diagnozy oraz rozwoju kompetencji zawodowych wspierających proces usamodzielniania się (autorskie narzędzie diagnozy potencjału „Bilans zasobów”),
- zastosowania „Bilansu Zasobów” w pracy indywidualnej z wychowankiem.

Dzięki zdobyciu wiedzy w/w obszarach wychowawcy:

- znają model oraz zasady pracy metodą tutoringu oraz potrafią je zastosować w pracy indywidualnej z podopiecznym;
- potrafią posługiwać się narzędziem **„Bilans zasobów”**, dzięki czemu samodzielnie dokonają diagnozy predyspozycji zawodowych wychowanków;
- potrafią nazwać oraz sklasyfikować wyjściowy oraz pożądany poziom kompetencji osobistych i społecznych wychowanka w oparciu o **Macierz Kompetencji**;

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

- są w stanie zaprojektować „Indywidualną Kartę Rozwoju” dla każdego z podopiecznych w oparciu o wyjściowy oraz pożądany poziom kompetencji osobistych, społecznych oraz zawodowych;
- są w stanie wykorzystać w praktyce narzędzia coachingowe „Scenariusze sesji dla tutorów” w pracy indywidualnej z wychowankiem;
- wiedzą w jaki sposób zintegrować posiadaną już wiedzę, umiejętności i doświadczenie w pracy z wychowankiem do przyjętego modelu pracy indywidualnej.

Ważnym elementem metodologii przygotowania wychowawców jest proces ich samodoskonalenia. Tutor jest przewodnikiem, nauczycielem i osobistym liderem – pełnienie jakiegokolwiek roli przywódczej sprowadza się ostatecznie do rozwoju własnej osobowości.

Proces samodoskonalenia polega na wykonywaniu zadania dotyczących poszerzenia wiedzy w danym obszarze („Baza wiedzy psychologicznej”, „Baza wiedzy z zakresu rynku pracy”), wykonywania ćwiczeń zwiększających wgląd w samego siebie („Selfcoaching”) oraz praktyczne ćwiczenia nabytych umiejętności, np. przekazywanie pozytywnych informacji zwrotnych. Szczegółowy opis procesu samokształcenia został opisany w Podręczniku.

METODOLOGIA PRZYGOTOWANIA BYŁYCH WYCHOWANKÓW DOMÓW DZIECKA, PEŁNIĄCYCH ROLĘ MENTORÓW

Metodologia przygotowania byłych wychowanków domów dziecka pełniących rolę mentorów opiera się na pozyskaniu przez nich wiedzy w niżej wymienionych obszarach:

- mentoring jako metoda wsparcia indywidualnego rozwoju;
- założenia, cele oraz funkcje mentoringu;
- pożądane kompetencje mentora oraz jego rola w procesie wsparcia;
- zasady pracy z podopiecznym;
- korzyści dla podopiecznego oraz mentora z udziału w procesie;
- wykorzystanie z „Bilansu Zasobów” do pracy z podopiecznym;

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

- narzędzia mentoringowe oraz coachingowe do indywidualnej pracy z wychowankiem;
- diagnoza indywidualnych zasobów Mentora stanowiących narzędzie jego pracy.

Dzięki takiemu podejściu byli wychowankowie domów dziecka:

- poznają założenia oraz etapy realizacji mentoringu jako metody wsparcia (**„ABC Mentoringu”**) oraz potrafią je zastosować w pracy indywidualnej z podopiecznymi;
- posiadają umiejętności zastosowania podstawowych narzędzi coachingowych oraz mentoringowych w indywidualnej pracy z podopiecznym (**„Scenariusze sesji dla mentorów”**);
- potrafią wykorzystać wyniki **„Bilansu Zasobów”** oraz **„Indywidualnej Karty Rozwoju”** do kierunkowania rozwoju wychowanka;
- wiedzą, jakie są składniki **„Macierzy Kompetencji”** i potrafią w oparciu o nią rozwijać deficyty oraz wzmacniać zasoby podopiecznych.
- mają świadomość własnych zasobów – wiedzy, doświadczenia i umiejętności, które będą cenne dla poszczególnych podopiecznych.

W metodologii ważnym elementem jest proces samodoskonalenia. W przypadku mentorów jest on szczególnie ważny z uwagi na konsekwencje, jakie niosą ze sobą doświadczenia związane z pobytem w domu dziecka. Mentor, podobnie jak tutor, pełni rolę przywódczą w stosunku do podopiecznego, dlatego jego rozwój osobisty staje się niejako narzędzie samej pracy mentoringowej.

Proces samokształcenia będzie polegał na wykonywaniu zadań dotyczących poszerzenia wiedzy w danym obszarze (**„Baza wiedzy psychologicznej”, „Baza wiedzy z zakresu rynku pracy”**), wykonywaniu ćwiczeń zwiększających wgląd w samego siebie (**„Selfcoaching”**), praktycznych ćwiczeniach nabytych umiejętności, np. przekazywanie pozytywnych informacji zwrotnych oraz analizę inspirujących filmów oraz nagrań. Szczegółowy opis procesu samokształcenia został opisany w Podręczniku.

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

METODOLOGIA DIAGNOZY INDYWIDUALNEJ OPARTEJ NA ZASOBACH

Diagnoza indywidualnego potencjału wychowanków została oparta na metodzie „**Bilansu Zasobów**” – **autorskiej i unikalnej metodzie** pracy stosowanej przez włoskich partnerów projektu.

„Bilans Zasobów” jest narzędziem doradztwa, które prowadzi do autorefleksji, umożliwia młodzieży aktywację, poznanie i rozwój własnych umiejętności, zidentyfikowanie alternatywnych strategii rozwiązywania problemów i realizację indywidualnego planu działania oraz projektu osobistego rozwoju.

„Bilans Zasobów” prowadzi do osiągnięcia następujących celów:

1. Praca nad fazami przejściowymi z życia zależnego do samodzielnego.
2. Analiza zainteresowań i motywacji w kierunku określenia przyszłej ścieżki kariery.
3. Zidentyfikowanie już posiadanej wiedzy i umiejętności oraz preferowanych stylów poznawczych.
4. Określenie projektu osobistego rozwoju, w tym ścieżki kariery zawodowej.

Ponadto „Bilans Zasobów” ma na celu uczynienie wychowanka samodzielnym w refleksji nad własnym rozwojem osobistym i zawodowym: umożliwia samoocenę i zdefiniowanie warunków, dzięki którym młodzież może przyjąć określone zachowanie.

„Bilans zasobów” stanowi punkt wyjścia do pracy indywidualnej z młodzieżą. Obszerne narzędzie umożliwiające zdiagnozować naturalne predyspozycje rozwojowe wychowanka oraz jego silne strony, pozwala precyzyjnie i skutecznie kierunkować pracę tutorów i mentorów.

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Analiza "Bilansem zasobów" zostanie wykonana przez tutorów na pierwszym etapie pracy z wychowankiem. Z wyników Bilansu będą korzystali w pracy z podopiecznymi zarówno tutorzy jak i mentorzy.

METODY I NARZĘDZIA PRACY TUTORÓW

Tutorzy będą prowadzili indywidualne sesje z wychowankami przez min 2 godziny w tygodniu. Dni spotkań będą stałe, ustalane z góry (np. każdy pierwszy wtorek miesiąca) lub uzgadniane z sesji na sesję. Miejsce spotkań tutor uzgodni z dyrektorem swojej placówki. W trakcie sesji zachowany będzie pełny komfort oraz ciągłość pracy indywidualnej. Tutor będzie miał również za zadanie porozumieć się innymi wychowawcami placówki, którzy w tym czasie zaopiekują się pozostałymi dziećmi i młodzieżą z grupy tutora.

Między sesjami wychowankowie będą otrzymywać różne zadania od tutorów, które wspierać będą zastosowanie szerzonej wiedzy, umiejętności oraz postaw praktyce. Narzędzie „**Scenariusze sesji dla tutorów**” zawierają zestaw ćwiczeń do wykonania podczas sesji oraz zadania do pracy samodzielnej wychowanka.

Zgodnie z założeniami produktu ma on być możliwy do multiplikacji w innych placówkach na terenie kraju. Z myślą o możliwości powszechnego stosowania produktu zostały opracowane konkretne metody i narzędzia pracy dla tutorów. Sposób w jaki zostały ujęte w „**Scenariuszach sesji dla tutorów**” umożliwia ich zastosowania przez niemal każdego wychowawcę pragnącego pracować indywidualnie z podopiecznym.

Zestawy narzędzi do pracy indywidualnej zostały skatalogowane według 3 obszarów:

- I. **Rozwój kompetencji osobistych** (kompetencja intrapersonalne).
- II. **Rozwój kompetencji społecznych** (kompetencje interpersonalne).
- III. **Diagnoza i rozwój kompetencji zawodowych** (obszar doradztwa zawodowego).

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

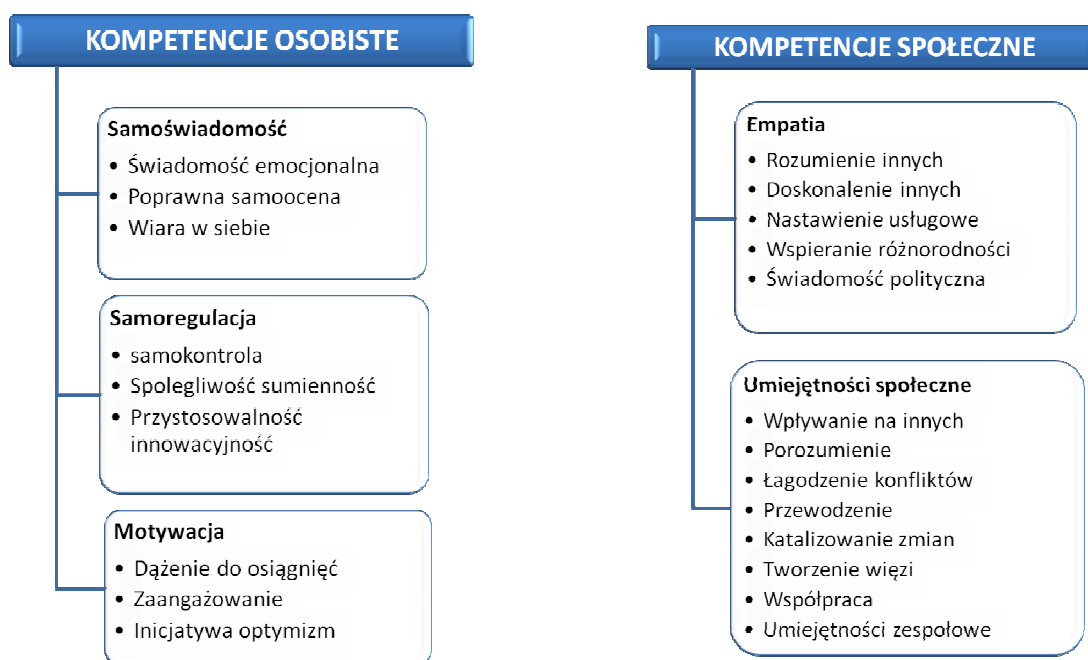
UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Pierwszy okres pracy tutorów, przypadający na okres IV – V 2012 r., zostanie poświęcony na diagnozę poszczególnych wychowanków według „Bilansu zasobów”. Wyniki badania posłużą do pracy na każdym kolejnym etapie.

Od czerwca do grudnia 2012 roku do tutorzy skoncentrują się na rozwijaniu kompetencji osobistych oraz społecznych wychowanków. Powyższe kompetencje są fundamentem do dalszej pracy, w tym w obszarze życia zawodowego.

Poniżej, w wersji graficznej, przedstawiono szczegółowy wykaz dwóch pierwszych obszarów: kompetencji osobistych oraz społecznych.

W oparciu o szczegółowy zakres kompetencji intrapersonalnych oraz interpersonalnych zostały opracowane konkretne narzędzia do pracy indywidualnej z wychowankami. Tutor, w porozumieniu z wychowankiem, będzie podejmował decyzję nad kolejnością pracy nad poszczególnymi obszarami. Scenariusze sesji wraz z ćwiczeniami zostały opracowane w taki

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

sposób, aby można było stosować je niezależnie od siebie, w zależności od indywidualnych potrzeb wychowanka. Warto jednak podkreślić, iż tutorzy mają za zadanie wesprzeć rozwój wszystkich składników kompetencji osobistych i społecznych. Elastyczność dotyczy wyłącznie kolejności pracy nad poszczególnymi elementami kompetencji oraz poziomu koncentracji na danych składnicach.

Kolejność pracy nad poszczególnymi kompetencjami zostanie ustalona w „Indywidualnej Karcie Rozwoju” – prostym i przejrzystym narzędziu pozwalającym kontrolować przebieg indywidualnej pracy. Z uwagi na skalę dokumentów, jaką w bieżącej pracy muszą wypełniać wychowawcy, narzędzie „Indywidualna Karta Rozwoju” została skonstruowana tak, aby wymagało minimalnego nakładu czasu i wysiłku, a jednocześnie przynosiło oczekiwane rezultaty.

Po etapie pracy wyłącznie nad rozwojem kompetencji osobistych oraz społecznych nastąpi uzupełnienie metody wsparcia o zagadnienia z zakresu rynku pracy. W ten sposób, w okresie od stycznia do grudnia 2013 tutoring będzie obejmował wszystkie 3 obszary wsparcia, w tym rozwój kompetencji zawodowych.

Aby wychowanek mógł podjąć właściwą decyzję o wyborze ścieżki kariery konieczne jest posiadanie 3 typów informacji. Poniższy wykres oraz towarzyszący mu opis ilustruje wymagany zakres wiedzy

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

I. Wiedza o swoich predyspozycjach i zainteresowaniach

- Uzdolnienia wrodzone i nabyte
- Umiejętności posiadane
- Cechy charakteru
- Typ temperamentalny
- Styl poznawczy
- Wyznawane wartości
- Stan zdrowia

II. Wiedza o szkołach

- Typy szkół i ich specjalizacje
- Opinie o szkole
- Dalsze perspektywy po ukończeniu szkoły
- Zajęcia i możliwości dodatkowe
- Baza lokalowa
- Metody pracy szkoły

III. Wiedza o zawodach

- Charakterystyka zawodu
- Wymagania zawodu: predyspozycje i przeciwwskazania
- Wykształcenie
- Zapotrzebowanie na rynku pracy
- Wynagrodzenie

Pierwsze dwa etapy pracy tutora pozwalają uzyskać pełnię informacji w I obszarze: wiedza o swoich predyspozycjach i zainteresowaniach. Wkraczając w zagadnienia z zakresu rynku pracy wychowanek dysponuje indywidualnym „Bilansem zasobów” oraz świadomością na temat swoich zasobów osobowościowych, emocjonalnych oraz społecznych. Bazując na

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

powyższej wiedzy tutor uruchomi proces zdobywania wiedzy z zakresu II i III obszaru, czyli wiedzę o szkołach oraz o zawodach, w których podopieczny odnalazłby się najlepiej.

Ostatni etap wdrażania programu został oparty na praktycznym doświadczeniu i koncentruje się na przygotowanie wychowanków do samodzielnego funkcjonowania na rynku pracy. W tym okresie młodzież będzie zbierała wiedzę niezbędną do wyboru dalszej ścieżki kształcenia, która pozwoli im wykonywać preferowany zawód. Kluczowym elementem tego procesu będą wizyty studyjne u potencjalnych pracodawców wywodzących się z 3 obszarów gospodarki: biznesu, organizacji pozarządowych oraz administracji publicznej. Dla wychowanków, którzy będą przejawiali predyspozycje oraz motywację do prowadzenia własnej działalności gospodarczej zostaną utworzone „laboratoria własnych firm”.

Dzięki temu, iż w ramach programu wychowankowie poznają realia funkcjonowania na rynku pracy, moment ich usamodzielniania się odbędzie się płynnie, bez poczucia niedostosowania i dezorientacji, jak to ma miejsce w obecnie obowiązującym systemie.

Na tym etapie programu każdy z wychowanków pozna w praktyce realia wykonywania swojego preferowanego zawodu oraz zrozumie oczekiwania, jakie będzie miał przyszły pracodawca. Wiedza ta pozwoli młodzieży doskonalić te kompetencje osobiste i społeczne, które są preferowane w jego przyszłym miejscu pracy. Tutorzy będą na tym etapie koncentrowali się na rozwijaniu wiedzy, umiejętności i postaw, które zwiększą szansę podopiecznego na zatrudnienie w preferowanym typie pracy. Nadal będą pracowali indywidualnie z wychowankiem w oparciu o narzędzia zebrane w „Scenariuszu sesji dla tutorów”.

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

METODY I NARZĘDZIA PRACY MENTORÓW

Mentorzy będą spotykali się indywidualnie z podopiecznymi, niemal równolegle do sesji tutoringowych. Współpracę z wychowankami rozpoczną we wrześniu 2012 r. od sesji poświęconych kompetencjom osobistym i społecznym młodzieży. Spotkania będą się

odbywały przez 6 godzin w miesiącu. Dni spotkań będą stałe, ustalane z góry (np. każdy pierwszy wtorek miesiąca) lub uzgadniane z sesji na sesję. Miejsce spotkań mentor będzie ustalał w porozumieniu z Wychowawcą pracującego w czasie, w którym przypadła sesja.

Między spotkaniami wychowankowie będą otrzymywać różne zadania od mentorów, które wspierać będą zastosowanie szerzonej wiedzy, umiejętności oraz postaw praktyce. Narzędzie „Scenariusze sesji dla mentorów” zawierają zestaw ćwiczeń do wykonania podczas spotkań oraz zadania do pracy samodzielnej podopiecznego.

Mentoringu został zaplanowany w programie z opóźnieniem w stosunku do tutoringu z uwagi na konieczność szczegółowego zapoznania się mentorów z kluczowymi informacjami na temat ich przyszłych podopiecznych. Zanim rozpocznie się proces mentoringowy byli wychowankowie domów dziecka zapoznają się szczegółowo z „Bilansem zasobów” każdego ze swoich przyszłych podopiecznych. Otrzymają również od tutorów „Indywidualną Kartę Rozwoju” oraz podstawowe informacje o każdym z wychowanków.

Do grudnia 2012 r. mentorzy będą pomagali wychowankom rozwijać ich kompetencje osobiste oraz społeczne. Cały rok 2013 zostanie uzupełniony o sesje poświęcone usamodzielnianiu wychowanka na rynku pracy. W trakcie całego procesu mentor będzie stosował przygotowane dla niego zestawy narzędzi oraz dzielił się osobistymi doświadczeniami z życia osobistego i zawodowego.

W trakcie wdrażania programu mentorzy oraz tutorzy opiekujący się tym samym wychowankiem będą ze sobą ściśle współpracowali. Bieżąca wymiana doświadczeń oraz

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

refleksji będzie odbywała się drogą elektroniczną (e-mail, telefon) oraz poprzez osobiste spotkania.

Po etapie wdrażania programu, w którym dokonana zostanie analiza zasobów poszczególnych wychowanków oraz kilkumiesięczna praca indywidualna z tutorami i mentorami, zorganizowany zostanie obóz tematyczny. Ten etap wdrażania programu przypadnie na okres letni roku 2013.

Zakres tematyczny obozu będzie zgodny z preferencjami wychowanków. Poza zajęciami rozwijającymi naturalne zainteresowania młodzieży odbędą się warsztaty socjoterapii dla wszystkich wychowanków. Warsztaty będą rozwijały kompetencje społeczne młodzieży w praktyce – zajęcia będą prowadzone w taki sposób, aby młodzież nauczyła się stosować w realnych sytuacjach posiadaną wiedzę, umiejętności oraz postawy niezbędne do budowania satysfakcjonujących relacji z innymi ludźmi.

Produkt zostanie dostarczony użytkownikom i odbiorcom w postaci wspomnianego wcześniej Podręcznika „Świat dobrej przyszłości. Innowacyjne metody i narzędzia pracy wychowawczej” wraz z następującymi załącznikami: „Bilans zasobów”, „ABC tutoring”, „Baza wiedzy psychologicznej”, „Self-coaching”, „Macierz kompetencji”, „Indywidualna karta rozwoju”, „Scenariusze sesji dla tutorów”, „Scenariusze sesji dla mentorów”, „Baza wiedzy zakresu rynku pracy”.

W tym miejscu należy podkreślić, iż produkt finalny powstał przy udziale partnera włoskiego oraz dyrektorów i wychowawców placówek, które będą brały udział w testowaniu. Eksperti i konsultanci z Immaginazione e Lavoro z Turynu przekazali swoje doświadczenia w zakresie aktywizacji i reintegracji tzw. młodzieży trudnej. W produkcie wykorzystano schemat, zasady przeprowadzania i interpretacji diagnozy opartej na zasobach oraz zasady stosowania Macierzy kompetencji. Udział wychowawców i dyrektorów w tworzeniu produktu przyczynił się do stworzenia metody, która będzie zastosowana w realiach funkcjonowania polskich placówek opiekuńczo-wychowawczych.

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

3.6. Czas, koszt i niezbędne zasoby do wdrożenia produktu

Jak już wspomniano w niniejszej Strategii wdrożenie nowatorskiej metody wychowawczej odbywa się w oparciu o własne zasoby placówki. Praca wychowawcza w oparciu o nową metodę nie spowoduje zwiększenia czasu pracy kadry wychowawców.

Proponowana metoda jest bardzo szczegółowo opisana, w związku z powyższym nie występuje konieczność zatrudniania dodatkowych ekspertów. Kosztami, które pojawią się w trakcie pracy z wychowankiem to koszt zakupu papieru do druku ćwiczeń, formularzy i arkuszy, koszt zakupu tonerów, koszt eksploatacji drukarek i kserokopiarek. Dyrektorzy i wychowawcy powinni rozważyć aby w ramach środków przeznaczonych na wypoczynek wakacyjny, zaplanować wykupienie lub zorganizowanie jednego obozu tematycznego (wypoczynek wakacyjny połączony z terapią rozwojową). Istotna z punktu widzenia skuteczności metody jest praca mentorów (aspekt wiarygodności w stosunku do wychowanków, wszechstronna znajomość trudności i problemów w procesie usamodzielniania się). Dlatego też sugerujemy udział mentorów, wywodzących się z domów dziecka na zasadzie wolontariatu. Gdyby taki wariant nie był możliwy należy rozważyć skorzystanie z usług mentora w oparciu o umowę cywilną – prawną.

Wychowawcy i mentorzy, którzy brać będą udział w testowaniu zostali przeszkoleni i przygotowani do pracy w oparciu o nową metodę już w pierwszy etapie realizacji projektu.

Dzięki takiemu rozwiązaniu będziemy mogli przeznaczyć dużo czasu w okresie testowania na pracę z dzieckiem. Przewidujemy, że czas potrzebny do pełnego wdrożenia procesu w placówkach testujących wyniesie ok. 2 miesiące.

W przypadku innych zainteresowanych placówek opiekuńczo-wychowawczych (nie biorących udziału w testowaniu) czas potrzebny na wdrożenie nowej metody (tj. zapoznanie się z procesem, przygotowanie wychowawców, zapoznanie wychowanków z nowymi zasadami pracy) wynosi ok. 4 miesiące.

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

4. PLAN DZIAŁAŃ W PROCESIE TESTOWANIA PRODUKTU FINALNEGO

4.1. Grupa docelowa

W wymiarze testowania wezmą udział **użytkownicy** (wychowawcy pracujący w placówkach opiekuńczo-wychowawczych wymienionych w części 3 Strategii oraz **odbiorcy** (wychowankowie przebywający w placówkach wskazanych w części 3 dokumentu)

4.2. Metody doboru grupy

Odbiorcy

Przy doborze odbiorców należy brać pod uwagę następujące aspekty:

- wiek – w przedsięwzięciu wezmą udział osoby w wieku 15 – 18 lat
- sytuacja społeczno-rodzinna – osoby przebywające w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, pochodzące z rodzin w których panowała przemoc bądź uzależnienie od alkoholu lub substancji psychoaktywnych.

Przy doborze wychowanków należy brać pod uwagę chęć i zainteresowanie dziecka udziałem w projekcie oraz jego aktualną sytuację społeczno-prawną. Oznacza to, iż do projektu – na podstawie opinii psychologa i wychowawcy - powinni być rekrutowani wychowankowie, którzy pozostaną w placówce jeszcze przez co najmniej 18 m-cy, optymalnie - 21 miesięcy. Jest to bardzo ważny warunek aby metoda przyniosła oczekiwane efekty (pozytywne zmiany pracy mentorów i tutorów pojawiają się po 18 miesiącach pracy z podopiecznym).

W wyniku więc zastosowania próby doboru jednostki liczba wychowanków w poszczególnych placówkach przedstawia się następująco:

- Wielofunkcyjna Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza w Kijanach – 2 os.
- Dom Dziecka w Krasnymstawie – 1 os.
- Wielofunkcyjna Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza w Krasnymstawie – 4 os.
- Dom Dziecka w Komarnie – 5 os.

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

- Dom Dziecka w Kraśniku – 4 os.
- Dom Młodzieży SOS w Lublinie – 12 os.
- Placówka Wielofunkcyjna „Pogodny Dom” w Lublinie – 3 os.
- Dom Dziecka w Przybysławicach- 8 os.
- Wielofunkcyjna Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza w Puławach – 3 os.
- Placówka Opieki nad Dzieckiem i Rodziną Nasz Dom w Rybczewicach – 2 os.
- Dom Dziecka w Siedliszczu – 2 os.
- Dom Dziecka w Woli Gałęzowskiej – 6 os.

Użytkownicy

Użytkownicy to wychowawcy pracujący z dziećmi, będącymi odbiorcami produktu. Liczba użytkowników jest powiązana z liczbą dzieci, z którymi wychowawca będzie na co dzień pracować.

W testowaniu weźmie udział następująca liczba wychowawców :

- Wielofunkcyjna Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza w Kijanach – 2 os.
- Dom Dziecka w Krasnymstawie – 2 os.
- Wielofunkcyjna Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza w Krasnymstawie – 3 os.
- Dom Dziecka w Komarnie – 2 os.
- Dom Dziecka w Kraśniku – 2 os.
- Dom Młodzieży SOS w Lublinie – 3 os.
- Placówka Wielofunkcyjna „Pogodny Dom” w Lublinie – 3 os.
- Dom Dziecka w Przybysławicach- 4 os.
- Wielofunkcyjna Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza w Puławach – 1 os.
- Placówka Opieki nad Dzieckiem i Rodziną Nasz Dom w Rybczewicach – 2 os.
- Dom Dziecka w Siedliszczu – 1 os.
- Dom Dziecka w Woli Gałęzowskiej – 3 os.

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

4.3. Plan działań testujących

Testowanie produktu będzie miało miejsce w okresie III 2012 – XII 2013

Okres działań	Przebieg działań	Materiały i narzędzia pracy
III 2012	Działania przygotowawcze. Spotkanie organizacyjne z dyrektorami, wychowami, psychologami, pedagogami i wychowankami	Podręcznik „Świat dobrej przyszłości. Innowacyjne metody i narzędzia pracy wychowawczej” wraz z załącznikami
IV – V 2012	Etap wstępny - Przeprowadzenie diagnozy na zasobach Wstępny etap pracy, w którym weźmie udział 52 wychowanków, diagnozę przeprowadzi 28 wychowawców biorących udział w procesie testowania.	Podręcznik „Świat dobrej przyszłości. Innowacyjne metody i narzędzia pracy wychowawczej” wraz z załącznikiem „Bilans zasobów”
VI 2012 – XII 2012	Etap I - Bieżąca praca z wychowankiem w oparciu o tutoring prowadząca do rozwoju kompetencji osobistych i społecznych.	Podręcznik „Świat dobrej przyszłości. Innowacyjne metody i narzędzia pracy wychowawczej” wraz z załącznikami: „ABC tutoringu” „Baza wiedzy psychologicznej” „Self-coaching” „Macierz kompetencji” „Indywidualna Karta Rozwoju” „Scenariusze sesji dla tutorów”
IX 2012-XII 2012	Etap II - Bieżąca praca byłych wychowanków domów dziecka w oparciu o mentoring – pomoc w rozwoju kompetencji osobistych i społecznych, pomoc w rozwoju talentów i zainteresowań podopiecznego	Podręcznik „Świat dobrej przyszłości. Innowacyjne metody i narzędzia pracy wychowawczej” wraz z załącznikami : „ABC Mentoringu” „Baza wiedzy psychologicznej” „Self-coaching”

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

		<p>„Macierz kompetencji”</p> <p>„Scenariusze sesji dla Mentorów”</p>
I 2013 - XII 2013	<p>Etap III Rozpoczęcie procesu przygotowującego do wejścia w dorosłe życie.</p> <p>Tutoring :</p> <ul style="list-style-type: none"> - dalsza pomoc w rozwoju kompetencji osobistych i społecznych - badanie indywidualnych predyspozycji - przygotowanie wychowanka do samodzielnego funkcjonowania - pomoc w wyborze dalszej ścieżki kształcenia - wizyty studyjne u potencjalnych pracodawców - pomoc w kreowaniu „laboratorium własnych firm” <p>Mentoring:</p> <ul style="list-style-type: none"> - dalsza pomoc w rozwoju kompetencji społecznych i zawodowych - rozpoczęcie i prowadzenie sesji poświęconych usamodzielnianiu się 	<p>Podręcznik „Świat dobrej przyszłości. Innowacyjne metody i narzędzia pracy wychowawczej” wraz z załącznikami:</p> <p>„Scenariusze sesji dla Tutorów”</p> <p>„Scenariusze sesji dla Mentorów”</p> <p>„Baza wiedzy z zakresu rynku pracy”</p>
VII-VIII 2013	<p>Obozy tematyczne</p> <p>Trzeci etap pracy wychowawczej zostanie uzupełniony o obozy tematyczne.</p> <p>W obozach weźmie udział 52 wychowanków. Letni wypoczynek zostanie połączony z zajęciami socjoterapii.</p>	<p>Podręcznik „Świat dobrej przyszłości. Innowacyjne metody i narzędzia pracy wychowawczej”</p>

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

4.4.Sposób monitorowania przebiegu testowania

Nad procesem monitorowania przebiegu testowania czuwać będzie Grupa Koordynująca. W skład Grupy Koordynującej wejdą: ekspert metodyczny, autorzy koncepcji metody wychowawczej, dwóch przedstawicieli kadry kierowniczej placówek biorących udział w testowaniu i trzech przedstawicieli wychowawców z placówek testujących. Reprezentanci użytkowników zostaną zaproszeni i wybrani do udziału w pracach Grupy na spotkaniu organizacyjnym w III 2012 r. Rada liczyć będzie 9 osób.

Ekspert metodyczny spotykać się będzie raz na dwa miesiące z wychowawcami i mentorami w sprawach dotyczących prawidłowości przebiegu prac w ramach procesu wychowawczego. Oczywiście poza tymi spotkaniami obligatoryjnymi, każdy z wychowawców czy mentorów biorących udział w testowaniu będzie mógł w każdej chwili skontaktować się z ekspertem metodycznym w sprawie wyjaśnienia wątpliwości czy konkretnego problemu. Uwagi z powyższych spotkań będą rejestrowane na Arkuszu obserwacji. Ekspert metodyczny i autorzy koncepcji raz na kwartał spotykać się będą także z dziećmi i pytać ich o opinie dotyczącą nowej metody. Opinie (anonimowe) będą rejestrowane na Arkuszu opinii. We wrześniu 2012, maj 2013 i grudniu 2013 dyrektorzy placówek, wychowawcy i mentorzy wypełniać będą ankiety oceniające nową metodę pod kątem m.in. przydatności procesu, zaistniałych zmian, pojawiających się problemów. Taki sposób monitorowania testowania oparty jest o zasadę empowerment. Z jednej strony bowiem poznajemy opinie użytkowników i odbiorców dotyczące produktu, z drugiej zaś zapewniamy pełny udział grupy docelowej w nadawaniu kształtu nowej metodzie wychowawczej (tzn. modyfikacji obecnej wersji i ustalaniu kształtu wersji ostatecznej). Wszystkie bowiem sugestie zarówno użytkowników jak i odbiorców będą rozpatrywane i brane pod uwagę przez Grupę Koordynacyjną, która spotykać się będzie raz na kwartał. W ramach procesu testowania raz w miesiącu odbywać się będą spotkania zespołu zarządzającego projektem i dotyczyć one będą takich kwestii jak: logistyczny i merytoryczny przebieg testowania, analiza pojawiających się problemów, podejmowanie działań korygujących bądź zapobiegawczych.

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Przewidujemy możliwość korekty produktu, gdy pojawi się taka potrzeba i wynikać ona będzie m.in. z obserwacji eksperta metodycznego i autorów koncepcji lub uwag grupy docelowej. Korekta dotyczyć może zmian w proporcjach czasowych pomiędzy działaniami tutora i mentora oraz modyfikacja zajęć tematycznych w ramach obozów letnich.

Decyzja o modyfikacji produktu zostanie podjęta przez Grupę Koordynującą. Zmiana zostanie zarejestrowana w postaci aneksu do Podręcznika. Aneks zostanie przesłany wszystkim placówkom uczestniczącym w procesie testowania. Dodatkowo zorganizowane zostaną spotkania z wychowawcami, mentorami i dyrektorami celem wyjaśnienia i omówienia wprowadzonych zmian.

5. SPOSÓB SPRAWDZENIA, CZY INNOWACJA DZIAŁA

W celu zapewnienia prawidłowego funkcjonowania innowacji przeprowadzona zostanie ewaluacja zewnętrzna i ewaluacja wewnętrzna. Ewaluacji zewnętrznej dokona niezależny ekspert. Ewaluacja wewnętrzna prowadzona będzie w oparciu o:

- opinie beneficjentów produktu (użytkowników i odbiorców),
- opinie autorytetów w formie analizy delfickiej,
- studium przypadku, pozwalające ocenić oddziaływanie produktu na interesariuszy projektu

Ewaluacja wewnętrzna

Celem ewaluacji wewnętrznej jest sprawdzenie czy w wyniku podjętych działań zostały osiągnięte efekty wprowadzonej innowacji, o których mowa w rozdziale III niniejszej Strategii Osobami odpowiedzialnymi za przeprowadzenie ewaluacji wewnętrznej będą: ekspert metodyczny i asystent ds. monitoringu i promocji.

Techniki badawcze: metoda analizy delfickiej, analiza opinii i ocen prowadzona wśród odbiorców i użytkowników projektu, analiza dokumentacji prowadzonej przez użytkowników produktu (np. Indywidualna Karta Rozwoju, Macierz Kompetencji).

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Rodzaje ewaluacji wewnętrznej: ewaluacja on-going oraz ewaluacja końcowa.

W ramach ewaluacji on-going w drugim kwartale 2013 przeprowadzimy badania metodą analizy delfickiej polegające na pozyskaniu opinii autorytetów z dziedziny: psychologii, rozwoju zasobów ludzkich, tutoring, mentoringu i rynku pracy.

Analiza delficka ma nam dostarczyć rekomendacji w zakresie osiągniętych korzyści dla odbiorców i użytkowników oraz skuteczności zaplanowanych działań.

Analiza opinii i ocen użytkowników oraz odbiorców produktu pozwoli na weryfikację skuteczności, przydatności i jakości nowej metody postrzeganej oczami wychowawców i wychowanków. Analiza opinii i ocen będzie miała miejsce w październiku 2012, czerwcu 2013 i grudniu 2013 roku.

Z analizy delfickiej i analizy opinii i ocen ekspert metodyczny sporządzi raport.

W ramach ewaluacji on-going zostanie przeprowadzone studium przypadku (IV kwartał 2013) na podstawie obserwacji eksperta metodycznego oraz opinii wychowawców i wychowanków. W tej formie ewaluacji - poza ekspertem metodycznym - uczestniczyć będą autorzy produktu finalnego i wychowawcy biorący udział w testowaniu. Główne obszary badawcze dotyczyć będą m.in.: zaobserwowanych zmian w zachowaniach, budowania relacji społecznych, konstruowania celów życiowych, perspektywy przyszłości, rozwiązywania problemów, budowania systemu wartości. Analiza studium przypadku pozwoli odpowiedzieć na pytanie czy w wyniku zastosowanej metody dziecko zostało właściwie przygotowane do pełnienia ról społecznych, czy udało się zminimalizować skutki pobytu w placówce, czy zastosowana metoda pozwoliła bardziej skutecznie przygotować dziecko do wejścia w dorosłe życie.

Wyniki prowadzonej ewaluacji wewnętrznej będą na bieżąco omawiane na spotkaniach zespołu zarządzającego i Rady Koordynacyjnej. Praca tego gremium ma służyć wypracowaniu ewentualnych działań korygujących czy naprawczych w przypadku gdyby okazało się, że podjęte działania w fazie testowania obarczone są błędem lub wychowawcy mają problemy ze stosowaniem nowej metody.

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

W czwartym kwartale 2013 zostanie także przeprowadzona przez eksperta metodycznego i specjalistę ds. monitoringu i promocji ewaluacja końcowa. Materiałem wyjściowym do ewaluacji końcowej będą wyniki uzyskane w trakcie ewaluacji on-going. Kryteria przyjęte w tej ewaluacji to:

- trafność i użyteczność (ocena na ile zastosowane działania przyczyniły się do osiągnięcia celu głównego i celów szczegółowych wdrażanej Innowacji)
- efektywność (ocena relacji wydatkowanych środków finansowych, posiadanych zasobów intelektualnych i technicznych do osiągniętych efektów)
- skuteczność (ocena czy przyjęte rozwiązania przyczyniły się do osiągnięcia efektów)
- trwałość (ocena na ile osiągnięte efekty są trwałe i czy uda się je utrzymać w ciągu najbliższych kilku lat).

Dokonujący ewaluacji końcowej posługiwać się będą listą kontrolną z pytaniami takimi jak np.: czy opracowane i wdrożone w fazie testowania rozwiązanie przyczyniło się do optymalizacji i efektywności pracy wychowawczej i tym samym wpłynęło na zwiększenie jakości życia wychowanków i lepsze przygotowanie ich do wejścia w dorosłe życie, czy i jaki produkt miał wpływ na zmniejszenie problemów wychowawczych i efektywniejsze wykorzystanie zasobów dziecka, w jakim stopniu praca mentorów przyczyniła się do poprawy skuteczności działań wychowawczych, jakie korzyści nowa metoda przyniosła wychowawcom i dyrektorom placówek, na ile proponowane rozwiązanie spełniło oczekiwania użytkowników i odbiorców, na ile przyjęte rozwiązania są lepsze od dotychczas funkcjonujących, czy przyjęte rozwiązania wpływają na poprawę jakości funkcjonowania placówki, czy przyjęte rozwiązanie jest możliwe do zastosowania w innych placówkach w całej Polsce, czy można byłoby osiągnąć efekty przy zastosowaniu niższych kosztów, które z proponowanych elementów w nowej metodzie wychowawczej okazały się najbardziej skuteczne.

Z ewaluacji końcowej zostanie opracowany raport, zawierający takie elementy jak: charakterystyka przedmiotu badania, rodzaj materiału badawczego, wnioski i rekomendacje. Poniżej przedstawiamy opis rzeczywistych efektów wraz ze sposobem ich weryfikacji.

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

EFEKT	KOGO DOTYCZY	SPOSÓB SPRAWDZENIA CZY EFEKT ZOSTAŁ OSIĄGNIĘTY
<ul style="list-style-type: none"> - nabycie umiejętności konstruktywnego wglądu w swoje emocje - umiejętność identyfikacji własnego systemu wartości - nabycie umiejętności twórczego rozwiązywania problemów i podejmowania decyzji w zgodzie z uniwersalnym systemem wartości - zminimalizowanie negatywnych skutków pobytu w domu dziecka - nabycie umiejętności prawidłowego planowania przyszłości 	Odbiorcy - wychowankowie placówek	Wyniki ewaluacji wewnętrznej on – going (analiza delficka, analiza opinii i ocen odbiorców, analiza studium przypadku) Wyniki ewaluacji zewnętrznej
<ul style="list-style-type: none"> - zdobycie unikalnej wiedzy w zakresie innowacyjnej metody wychowawczej - złagodzenie zjawiska wypalenia zawodowego - poprawa efektywności podejmowanych działań w zakresie wczesnej interwencji socjalnej i przeciwdziałaniu społecznemu wychowanków domów dziecka w wieku 15-18 lat pochodzących z rodzin patologicznych 	Użytkownicy – decydenci (wójtowie, burmistrzowie, prezydenci, starostowie)	Wyniki ewaluacji wewnętrznej on-going (analiza delficka, analiza opinii i ocen użytkowników, analiza studium przypadku) Wyniki ewaluacji wewnętrznej końcowej Wyniki ewaluacji zewnętrznej

Wyniki ewaluacji końcowej oraz ewaluacji zewnętrznej pokażą czy udało się nam osiągnąć przewidywany efekt w stosunku do dyrektorów placówek, jakim jest poprawa jakości i efektywności funkcjonowania placówek opiekuńczo-wychowawczych.

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Ewaluacja zewnętrzna

Zgodnie z obowiązującymi wymogami dla projektów innowacyjnych po zakończeniu okresu testowania będzie miała miejsce ewaluacja zewnętrzna. Fundacja Inicjatyw Menedżerskich wyłoni ekspertów zewnętrznych celem wykonania tych działań. Przedstawiciele FIM dokonają dogłębnego rozeznania rynku i środowiska specjalistów z dziedziny psychologii i rozwoju zasobów ludzkich. Ponadto na stronie internetowej Fundacji ukaże się zaproszenie do składania ofert na przeprowadzenie ewaluacji zewnętrznej. Członkowie powołanej Komisji w Fundacji zgodnie z przyjętymi kryteriami wybiorą najbardziej odpowiednich ewaluatorów.

Kryteria, jakie powinien spełniać ewaluator są następujące:

- posiadanie kwalifikacji w obszarze psychologii, pedagogiki lub rozwoju zasobów ludzkich/wykształcenie kierunkowe lub udokumentowane doświadczenie w pracy w w/w obszarach
- co najmniej dwuletnie doświadczenie w prowadzeniu ewaluacji bądź audytów lub doświadczenie w wydawaniu opinii, ocen, ekspertyz

Zakres prac ewaluatorów będzie dotyczył analizy i oceny czy zaproponowany produkt finalny jest bardziej skuteczny i efektywny niż dotychczas stosowane metody pracy z wychowankiem, jakie czynniki na to wpłynęły, co można zrobić aby był jeszcze bardziej skuteczny.

Do głównych zadań ewaluatorów zewnętrznych należeć będzie:

- wszechstronna analiza produktu finalnego
- analiza dokumentacji przekazanej użytkownikom
- analiza losowa niektórych odbiorców i użytkowników produktów uczestniczących w testowaniu
- analiza wyników ewaluacji wewnętrznej
- sporządzenie raportu z rekomendacjami dla produktu finalnego

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

VI. STRATEGIA UPOWSZECHNIANIA

Zaproponowane poniżej działania upowszechniające są zgodne z założeniami wniosku o dofinansowanie

Celem działań upowszechniających jest dostarczenie wiedzy i informacji na temat produktu finalnego wszystkim zainteresowanym jego wykorzystaniem.

Narzędziem rozpowszechniania informacji o projekcie będą: artykuły na stronie internetowej projektu i placówek opiekuńczo-wychowawczych testujących produkt, artykuły prasowe, warsztaty dla przyszłych użytkowników produktu, warsztaty dyskusyjne, regionalna konferencja upowszechniająca, film prezentujący dobre praktyki i główne założenia metody (film zostanie zamieszczony na stronach internetowych Fundacji Inicjatyw Menedżerskich, placówek testujących oraz na stronie telewizji internetowej ITVL), listy rekomendacyjne

Przedmiotem działań upowszechniających będzie cały produkt finalny wraz ze wszystkimi jego elementami tj. metodologią przygotowania wychowawców, metodologią przygotowania mentorów, metodologią diagnozy indywidualnej opartej na zasobach, metodami i narzędziami pracy tutorów, metodami i narzędziami pracy mentorów.

Osoby odpowiedzialne za działania upowszechniające to: ekspert metodyczny, koordynator projektu wraz z pozostałymi członkami zespołu, autorzy koncepcji produktu finalnego

Szczegółowy plan działań upowszechniających

Poniżej przedstawiamy grupy docelowe działań upowszechniających wraz z uzasadnieniem ich wyboru. Określamy również instrumenty działań upowszechniających i charakter udziału poszczególnych grup docelowych w działaniach upowszechniających.

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Grupa docelowa	Uzasadnienie wyboru	Instrumenty działań upowszechniających	Charakter udziału grupy docelowej w działaniach upowszechniających
Pracownicy placówek testujących produkt, którzy nie biorą bezpośredniego udziału w testowaniu (psycholodzy, pedagodzy, pozostali wychowawcy)- 15 os.	Konieczność zainteresowania ideą realizowanego projektu, celem utożsamiania się pozostałych pracowników z nowatorskim rozwiązaniem stosowanym w ich miejscu pracy	Warsztat dyskusyjny	Interaktywny: zapoznanie się z nową metodą, dyskusja nad korzyściami i wartościami produktu
Wychowawcy z pozostałych placówek woj. lubelskiego (placówek, które nie brały udziału w testowaniu) – 30 os.	Potrzeba zaprezentowania założeń innowacyjnej metody wychowawczej oraz dobrych praktyk w tym zakresie. Zachęcenie do wdrożenia metody, prezentacja możliwości współpracy placówek i wymiany doświadczeń w obszarze realizacji nowatorskiego procesu wychowawczego	Warsztaty upowszechniające dla przyszłych użytkowników prowadzone przez twórców koncepcji produktu oraz wychowawców, którzy brali udział w testowaniu produktu	Interaktywny: wysłuchanie informacji, dyskusja na temat produktu i możliwości współpracy placówek
Kadra kierownicza placówek opiekuńczo-wychowawczych w całej Polsce -500os.	Prezentacja korzyści nowej metody celem zachęcenia do wdrożenia rozwiązań w podległej placówce	1.Listy rekomendacyjne wysłane pocztą mailową i tradycyjną 2. Film prezentujące dobre praktyki i główne założenia metody 3. Artykuły na stronie internetowej FIM i placówek testujących opisujące szczegóły i zasady nowego procesu wychowawczego	Zapoznanie się z nowym rozwiązaniem i wyrażenie opinii na temat produktu drogą elektroniczną

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Kadra kierownicza placówek resocjalizacyjnych (MOS-y, MOW-y) - 150 os.	Prezentacja metody celem wykorzystania w podległej placówce	1. Listy rekomendacyjne wysłane pocztą mailową i tradycyjną 2. Film prezentujący dobre praktyki i główne założenia metody 3. Artykuły na stronie internetowej FIM i placówek testujących opisujące szczegóły i zasady nowego procesu wychowawczego	Zapoznanie się z nowym rozwiązaniem i wyrażenie opinii na temat produktu drogą elektroniczną
Przedstawiciele organizacji pozarządowych na Lubelszczyźnie i w Polsce zajmujący się problemami tzw. "trudnej młodzieży"	Wiele organizacji pozarządowych w Polsce i na Lubelszczyźnie zajmuje się problematyką tzw. "młodzieży trudnej" pochodzącej z rodzin patologicznych bądź zagrożonej wykluczeniem społecznym. W ramach działalności prowadzone są świetlice, zajęcia terapeutyczne, koła zainteresowań. Ważne jest więc aby przedstawiciele organizacji pozarządowych zapoznali się z nowym rozwiązaniem i rozważyli wdrożenie jego elementów do swojej pracy wychowawczej	1. Regionalna konferencja upowszechniająca 2. Listy rekomendacyjne wysłane pocztą mailową i tradycyjną 3. Film prezentujący dobre praktyki i główne założenia metody 4. Artykuły na stronie internetowej FIM i placówek testujących opisujące szczegóły i zasady nowego procesu wychowawczego	Zapoznanie się z nową metodą i wyrażenie opinii drogą elektroniczną
Kadra kierownicza Ochotniczych Hufców	Celem działalności Ochotniczych Hufców	1. Regionalna konferencja upowszechniająca	Zapoznanie się z nową metodą i wyrażenie

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Pracy (Komendy Wojewódzkie i Komenda Główna) – 17 os.	Pracy jest stwarzanie młodzieży warunków do prawidłowego rozwoju społecznego i zawodowego. W szczególności są to działania skierowane do młodzieży defaworyzowanej, pomagające im wyjść z ubóstwa, bezrobocia i patologii społecznych. W związku z powyższym istotne jest aby zapoznać komendantów wojewódzkich i komendanta głównego z nową metodą wychowawczą aby wdrożyć ją w pracy z podopiecznymi.	2. Listy rekomendacyjne wysłane pocztą mailową i tradycyjną 3. Film prezentujące dobre praktyki i główne założenia metody 4. Artykuły na stronie internetowej FIM i placówek testujących opisujące szczegóły i zasady nowego procesu wychowawczego	opinii drogą elektroniczną
Przewodniczący Regionalnych Sieci Tematycznych- 16 os.	Sieci Tematyczne stanowią forum dialogu i komunikacji pomiędzy beneficjentami realizującymi projekty innowacyjne, ekspertami i decydentami politycznymi. Sieci tematyczne stanowią więc doskonały „nośnik” informacji o wypracowanych produktach	1. Przesłanie listów rekomendacyjnych i filmu do Przewodniczących ST	Pomoc w upowszechnianiu informacji o produkcie, wymianie doświadczeń, wyrażenie opinii o produkcie drogą elektroniczną
Wychowankowie placówek opiekuńczo-wychowawczych w woj. lubelskim, które brały udział w	Konieczność zainteresowania bezpośrednich potencjalnych odbiorców produktu z	1. Spotkania autorów koncepcji i eksperta metodycznego w placówkach opiekuńczo-wychowawczych	Zapoznanie się z nową metodą i poznanie opinii odbiorców

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

testowaniu	nowymi rozwiązaniami, przekonanie ich o korzyściach i zachęcenie do aktywnej pracy z wychowawcą i mentorem		
------------	---	--	--

7. STRATEGIA WŁĄCZANIA

Celem działań włączających jest: zapewnienie włączenia proponowanej metody do głównego nurtu polityki i praktyki oraz doprowadzenie do powszechnego stosowania produktu w polskich placówkach opiekuńczo-wychowawczych.

Adresaci działań mainstreamingowych zostali sklasyfikowani pod kątem różnych możliwości oddziaływania na skuteczność włączania produktu do głównego nurtu.

Są to:

Grupa I – posłowie i senatorowie, w szczególności członkowie sejmowych i senackich komisji właściwych dla spraw polityki społecznej i rodziny

Grupa II – rektorzy wyższych uczelni, dziekani i pracownicy wydziałów psychologii i pedagogiki na uczelniach publicznych i prywatnych

Grupa III – Media mające wpływ na kształtowanie opinii społecznej

Grupa IV – Decydenci z organów prowadzących placówki opiekuńczo-wychowawcze, dyrektorzy Powiatowych Centrów Pomocy Rodzinie i Miejskich Ośrodków Pomocy Społecznej

Grupa V – Regionalne Sieci Tematyczne

Grupa VI – Rzecznik Praw Obywatelskich

Wyżej wymienione kategorie osób i instytucji dają gwarancję wszechstronnego oddziaływania zarówno od strony decydentów politycznych (posłowie i senatorowie) jak i merytorycznych (pracownicy naukowcy z obszaru psychologii i pedagogiki). Dodatkowym wzmocnieniem oddziaływania jest zainteresowanie środowisk opiniotwórczych (media)

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

i forum wspierającego (sieci tematyczne). Oddziaływanie na decydentów lokalnych (organów prowadzących placówki opiekuńczo-wychowawcze) pozwoli zachęcić dyrektorów i kadre tychże placówek do wdrożenia nowego rozwiązania w pracy z dziećmi.

Narzędzia działań mainstreamingowych to: bezpośrednie spotkania lobbingsowe, listy rekomendacyjne, listy z propozycjami zmian legislacyjnych, materiały promocyjne (film)

Przedmiotem działań upowszechniających będzie cały produkt finalny wraz ze wszystkimi jego elementami, tj. metodologią przygotowania wychowawców, metodologią przygotowania mentorów, metodologią diagnozy indywidualnej opartej na zasobach, metodami i narzędziami pracy tutorów, metodami i narzędziami pracy mentorów.

Osoby odpowiedzialne za działania upowszechniające to: ekspert metodyczny, koordynator projektu wraz z pozostałymi członkami zespołu, autorzy koncepcji produktu finalnego.

Szczegółowy plan działań mainstreamingowych (w podziale na mainstreaming wertykalny i horyzontalny)

Mainstreaming wertykalny

Grupy docelowe	Uzasadnienie wyboru grupy docelowej	Podjęte działania ze strony projektodawcy	Charakter udziału grupy docelowej w podjętych działaniach	Oczekiwane rezultaty działań podjętych przez projektodawcę
Posłowie, senatorowie w szczególności członkowie sejmowych komisji ds. rodziny i pomocy społecznej 20 os.	Możliwości decyzyjne, prawo wyrażania opinii w sprawach będących przedmiotem obrad parlamentu, rozpatrywanie i przygotowanie spraw stanowiących	1. Spotkania lobbingsowe z lokalnymi parlamentarzystami województwa, mające na celu przedstawienie zalet i korzyści wynikających z wdrożenia nowej metody wychowawczej 2. Listy rekomendacyjne Listy rekomendacyjne	Zapoznanie się z korzyściami i zaletami produktu finalnego, wyrażenie opinii na temat produktu	Rekomendacja w zakresie włączenia do głównego nurtu

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

	przedmiot prac parlamentu	przekazane do członków sejmowych i senackich komisji właściwych dla spraw rodziny i pomocy społecznej		
Rzecznik Praw Dziecka	Osoba odpowiedzialna za podejmowanie działań na rzecz zapewnienia dziecku pełnego i harmonijnego rozwoju	1. List rekomendacyjny 2. Film pokazujący dobre praktyki i główne założenia nowej metody	Pełnienie funkcji ambasadora dobrej praktyki na rzecz właściwego rozwoju wychowanków domów dziecka	Włączenie do głównego nurtu polityki
Redaktorzy naczelni oraz dziennikarze czasopism mających wpływ na kształtowanie opinii społecznej- 20 os.	możliwość wpływania na opinię publiczną	1. Listy rekomendacyjno-informacyjne przekazane do redaktorów naczelnych, takich czasopism jak m.in. Gazeta Prawna, Polityka, Newsweek, Wprost, Gazeta Wyborcza, Rzeczpospolita 2. Rozmowy eksperta metodycznego z dziennikarzami (spotkania bezpośrednie, rozmowy telefoniczne, mailowe)	Zapoznanie się z nową metodą pracy z wychowankiem wyrażenie opinii na jego temat	Opisanie produktu wraz z komentarzem w czasopiśmie, rekomendacja w zakresie włączenia do głównego nurtu
Regionalne Sieci Tematyczne – 16 os.	Możliwość wsparcia dialogu pomiędzy beneficjentami projektów innowacyjnych a decydentami politycznymi	Listy rekomendacyjne przesłane do przewodniczących regionalnych sieci tematycznych	Zapoznanie się z nową metodą	Wsparcie w dialogu z decydentami politycznymi odpowiedzialnym i za określanie głównego nurtu
Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej – Dyrektor Departamentu Polityki Rodzinnej	Podejmowanie działań legislacyjnych dotyczących m.in. form funkcjonowania	1. List z propozycją zmian w systemie opieki nad wychowankiem 2. Film prezentujący dobre praktyki i główne założenia metody	Zapoznanie się z nową metodą	Wyrażenie pozytywnej opinii o produkcie, rekomendacja do włączenia do głównego nurtu

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

	placówek opiekuńczo-wychowawczych i kształtowania polityki społecznej w placówkach	3. Bezpośrednie spotkanie z dyrektorem departamentu		
--	--	---	--	--

Mainstreaming horyzontalny

Grupy docelowe	Uzasadnienie wyboru grupy docelowej	Podjęte działania ze strony projektodawcy	Charakter udziału grupy docelowej w podjętych działaniach	Oczekiwane rezultaty działań podjętych przez projektodawcę
Kadra kierownicza placówek opiekuńczo-wychowawczych i resocjalizacyjnych z terenu woj. lubelskiego – 50 os.	Osoby dysponujące możliwościami decyzyjnymi w zakresie wdrożenia nowej metody wychowawczej w podległych placówkach	1. Listy rekomendacyjne 2. Spotkania lobbingowe z kadrami kierowniczą placówek	Zapoznanie się z produktem i podjęcie decyzji o jego implementacji	Wykorzystanie produktu w poszczególnych placówkach
Rektorzy wyższych uczelni w całym kraju, dziekani oraz kadra naukowa wydziałów psychologii i pedagogiki – 300 os.	Autorytety życia naukowego, osoby współpracujące z kadrami kierowniczą i wychowawcami placówek	Listy rekomendacyjne przekazane rektorom i dziekanom	Zapoznanie się z produktem, wyrażenie opinii na jego temat	Rekomendacja produktu przez autorytety ze świata nauki oraz włączenie do programu nauczania na wydziałach pedagogiki i psychologii nowatorskiej metody pracy z wychowankiem
Dyrektorzy powiatowych centrów pomocy rodzinie i miejskich ośrodków pomocy rodzinie – 600	Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie i Miejskie Ośrodki Pomocy	Listy rekomendacyjne-informacyjne przekazane dyrektorów PCPR i MOPR w całym kraju	Zapoznanie się z produktem, wyrażenie opinii na jego temat	Pełnienie roli „rzecznika” nowej metody wychowawczej wśród kadry

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

os.	Rodzinie to instytucje, które w imieniu prezydenta, burmistrza, starosty sprawują nadzór merytoryczny nad placówkami opiekuńczo-wychowawczymi			kierowniczej placówek, zachęcanie do wdrożenia metody
-----	---	--	--	---

8.KAMIENIE MIŁOWE

Kamienie milowe dla II etapu projektu to:

1. Rozpoczęcie fazy testowania produktu finalnego w 12 placówkach opiekuńczo-wychowawczych województwa lubelskiego – marzec 2012
2. Przeprowadzenie diagnozy opartej na zasobach – maj, czerwiec 2012
3. Rozpoczęcie pracy z wychowanymi placówek w oparciu o zasady tutoringu i mentoringu- czerwiec, wrzesień 2012 r.
4. Rozpoczęcie procesu przygotowującego do wejścia w dorosłe życie – wrzesień 2012
5. Zakończenie działań upowszechniających i włączających- pierwszy kwartał 2014
6. Zamknięcie projektu – drugi kwartał 2012

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

9 . ANALIZA RYZYKA

Celem analizy ryzyka było określenie zagrożeń, które mogą pojawić się na etapie testowania, upowszechniania i włączania oraz określenie sposobu minimalizowania skutków tych zagrożeń.

W Strategii ujęto te zagrożenia, które w opinii projektodawcy są najbardziej istotne, tzn. te które otrzymały w obszarze istotności 4 i więcej punktów.

I. Ryzyko zewnętrzne					
Faza realizacji projektu: Testowanie					
Nazwa ryzyka: Rotacje wychowanków (np., wcześniejsze opuszczenie placówki i powrót do domu rodzinnego, umieszczenie wychowanka w placówce resocjalizacyjnej)					
Prawdopodobieństwo wystąpienia 1 - Małe 5 - Duże	Wpływ Ryzyka 1-Mały 5-Duży	Istotność (kol. 1 x kol.2)	Metoda identyfikacji ryzyka	Strategia reakcji na ryzyko/ działania naprawcze	Osoba odpowiedzialna za działania naprawcze
2	4	8	Analiza SWOT, Diagram Ishikawy	Strategia : Unikanie, łagodzenie Działania: Celem wykluczenia tego typu zagrożenia do projektu zrerutowani zostaną wychowankowie, których sytuacja społeczno-prawna wskazuje, iż pozostaną oni w placówce jeszcze przez min. 18 miesięcy. W przypadku wcześniejszego opuszczenia placówki testującej metodę, do przedsięwzięcia zostanie zaproszony kolejny	Ekspert metodyczny

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

				wychowanek spełniający warunki formalne (tj. ukończony 15 rok życia i możliwość pozostania w placówce jeszcze przez 18 m-cy). W takim przypadku pełny cykl metody będzie można zastosować nawet po zakończeniu projektu. Wychowawcy będą bowiem dysponować specjalistyczną wiedzą i szczegółowymi materiałami aby prawidłowo realizować proces. W przypadku wątpliwości i problemów będą oni mogli zwrócić się do eksperta metodycznego lub autorów koncepcji także po zakończeniu finansowania projektu.	
Faza realizacji projektu: Testowanie					
Nazwa ryzyka: Rotacje kadrowe w placówkach opiekuńczo-wychowawczych (zmiana wychowawcy, która hipotetycznie może skutkować nieprawidłowościami w funkcjonowaniu procesu, brak odpowiednich umiejętności i wiedzy nowych wychowawców w zakresie stosowania metody)					
Prawdopodobieństwo wystąpienia 1 - Małe 5 - Duże	Wpływ ryzyka 1-Mały 5-Duży	Istotność (kol. 1 x kol.2)	Metoda identyfikacji ryzyka	Strategia reakcji na ryzyko/ działania naprawcze	Osoba odpowiedzialna za działania naprawcze
2	2	6	Analiza SWOT, Diagram Ishikawy	Strategia: Łagodzenie Działania: Wdrażanie nowej metody krok po kroku zostało bardzo dokładnie opisane w	Ekspert metodyczny

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

				podręczniku „Świat dobrej przyszłości. Innowacyjne narzędzia i metody wychowawczej”.W związku z powyższym zapoznanie się z nowymi zasadami pracy nie powinno przysparzać problemów. Nie mniej jednak w przypadku zmiany dotychczasowego wychowawcy wnioskodawca zaplanował dla nowej kadry warsztaty doszkalające również po zakończeniu finansowania projektu.	
Faza realizacji projektu: Upowszechnianie					
Nazwa ryzyka: Brak zainteresowania produktem finalnym ze strony innych placówek opiekuńczo-wychowawczych					
Prawdopodobieństwo wystąpienia 1 - Małe 5 - Duże	Wpływ ryzyka 1-Mały 5-Duży	Istotność (kol. 1 x kol.2)	Metoda identyfikacji ryzyka	Strategia reakcji na ryzyko/ działania naprawcze	Osoba odpowiedzialna za działania naprawcze
2	3	6	Analiza SWOT, Diagram Ishikawy	Strategia: Łagodzenie Działania: Wnioskodawca zaplanował katalog działań upowszechniających w ramach, których przekazywane będą dobre praktyki i korzyści wynikające z zastosowania metody. Zorganizowana zostanie regionalna konferencja upowszechniająca , na którą zaproszeni	Ekspert metodyczny, koordynator, specjalista ds. monitoringu i promocji

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

				zostaną m.in. dyrektorzy placówek z woj. lubelskiego. Ponadto zostaną wysłane listy rekomendacyjne do dyrektorów placówek opiekuńczo-wychowawczych w całej Polsce. Dyrektorom i wychowawcom zostanie przekazany film prezentujący innowacyjne rozwiązania w obszarze pracy z wychowankami.	
Faza realizacji projektu: Włączanie					
Nazwa ryzyka: Brak zainteresowania produktem wśród decydentów z organów prowadzących placówki opiekuńczo no-wychowawcze i polityków na poziomie lokalnym i krajowym					
Prawdopodobieństwo wystąpienia 1 - Małe 5 - Duże	Wpływ ryzyka 1-Mały 5-Duży	Istotność (kol. 1 x kol.2)	Metoda identyfikacji ryzyka	Strategia reakcji na ryzyko/ działania naprawcze	Osoba odpowiedzialna za działania naprawcze
2	4	8	Analiza SWOT, Diagram Ishikawy	Strategia: Łagodzenie Działania: Spotkania lobbingsowe eksperta metodycznego z kadrą kierowniczą organów prowadzących placówki oraz z lokalnymi decydentami i politykami, prezentacja założeń i korzyści	Ekspert metodyczny, specjalista ds. monitoringu i promocji

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

II. Ryzyko wewnętrzne					
Faza realizacji projektu: Testowanie					
Nazwa ryzyka: Wycofywanie się placówek opiekuńczo - wychowawczych testujących produkt					
Prawdopodobieństwo wystąpienia 1 - Małe 5 - Duże	Wpływ ryzyka 1-Mały 5-Duży	Istotność (kol. 1 x kol.2)	Metoda identyfikacji ryzyka	Strategia reakcji na ryzyko/ działania naprawcze	Osoba odpowiedzialna za działania naprawcze
1	5	5	Analiza SWOT, Diagram Ishikawy	<p>Strategia: Unikanie</p> <p>Działania: podpisanie umów pomiędzy FIM a placówkami, będącymi użytkownikami testującymi w zakresie udziału w procesie testowania, upowszechniania i włączania. W przypadku, gdyby użytkownik pomimo zawarcia umowy chciałby wycofać się - odbędą się rozmowy eksperta metodycznego z kadrą kierowniczą placówek dotyczące analizy korzyści i efektów.</p> <p>Prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyka określono jako małe (1) ze względu na fakt, że kadra kierownicza i wychowawcy z placówek testujących wykazały bardzo duże zainteresowanie wdrożeniem nowej metody.</p>	ekspert metodyczny, koordynator

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Faza realizacji projektu: Testowanie					
Nazwa ryzyka: Kłopoty z wychowankami polegające na zbyt małym zaangażowaniu w pracę z wychowawcą, zniechęceniu, braku motywacji i pasywności zachowania					
Prawdopodobieństwo wystąpienia 1 - Małe 5 - Duże	Wpływ ryzyka 1-Mały 5-Duży	Istotność (kol. 1 x kol.2)	Metoda identyfikacji ryzyka	Strategia reakcji na ryzyko/ działania naprawcze	Osoba odpowiedzialna za działania naprawcze
2	3	6	Analiza SWOT, Diagram Ishikawy	Strategia: Unikanie Działania: Spotkania motywacyjne eksperta metodycznego z wychowankami prezentujące korzyści z udziału w projekcie, zwrócenie uwagi mentorom aby w swojej z pracy z podopiecznymi większy nacisk położyli na motywowanie, przełamywanie barier zniechęcenia i marazmu.	ekspert metodyczny
Faza realizacji projektu: Testowanie, upowszechnianie i włączanie					
Nazwa ryzyka: Zagrożenie utraty płynności finansowej w projekcie					
Prawdopodobieństwo wystąpienia 1 - Małe 5 - Duże	Wpływ ryzyka 1-Mały 5-Duży	Istotność (kol. 1 x kol.2)	Metoda identyfikacji ryzyka	Metody i działania naprawcze	Osoba odpowiedzialna za działania naprawcze
1	4	4	Analiza SWOT, Diagram Ishikawy	Strategia: Łagodzenie Działania: prefinansowanie wydatków projektu z własnych środków, zawarcie zapisu w	koordynator

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

				umowach z kontrahentami dot. wydłużonego terminu płatności	
Faza realizacji projektu: Testowanie, upowszechnianie i włączanie					
Nazwa ryzyka: Konieczność wprowadzenia działań, które nie są przewidziane w projekcie					
Prawdopodobieństwo wystąpienia 1 - Małe 5 - Duże	Wpływ ryzyka 1-Mały 5-Duży	Istotność (kol. 1 x kol.2)	Metoda identyfikacji ryzyka	Metody i działania naprawcze	Osoba odpowiedzialna za działania naprawcze
2	3	6	Analiza SWOT, Diagram Ishikawy	Strategia: Łagodzenie Działania: Rewizja budżetu pod kątem oszczędności, prośba do Instytucji Pośredniczącej II o przesunięcie środków finansowych	koordynator

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Nazwa ryzyka:					
Faza realizacji projektu: Testowanie, upowszechnianie i włączanie					
Nazwa ryzyka: Kłopoty w komunikacji pomiędzy członkami zespołu zarządzającego a użytkownikami					
Prawdopodobieństwo wystąpienia 1 - Małe 5 - Duże	Wpływ ryzyka 1-Mały 5-Duży	Istotność (kol. 1 x kol.2)	Metoda identyfikacji ryzyka	Metody i działania naprawcze	Osoba odpowiedzialna za działania naprawcze
2	2	4	Analiza SWOT, Diagram Ishikawy	Strategia: Unikanie Działania: Zorganizowanie regularnych spotkań eksperta metodycznego z wychowawcami, zaproszenie do udziału w pracach Grupy Koordynacyjnej przedstawicieli placówek testujących.	koordynator

ZAŁĄCZNIKIEM DO NINIEJSZEJ STRATEGII JEST PODRĘCZNIK „ŚWIAT DOBREJ PRZYSZŁOŚCI. INNOWACYJNE NARZĘDZIA I METODY PRACY WYCHOWAWCZEJ”
WRAZ Z ZAŁĄCZNIKAMI

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

